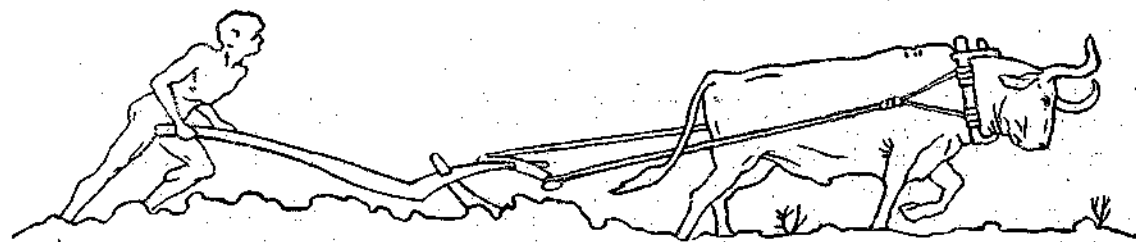

ΜΑΣ ΛΙΜΠΕΡΜΑΝΝ

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Η' 34 Ο-
ΚΤΩΒΡΙΟΥ 1907

Ο ΓΥΙΟΣ ΤΟΥ ΙΣΚΙΟΥ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ — Ένας παραβοκλής.
 ΛΥΓΗ — Κόρη του.
 ΓΕΡΟ ΜΑΝΘΟΣ — Ψαράς.
 ΒΑΓΓΟΣ — Ο γυιός του ο μικρότερος [ΓΥΙΟΣ ΤΟΥ
 ΙΣΚΙΟΥ].
 ΠΕΤΡΟΣ — Ο γυιός του ο μεγαλύτερος.
 ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Η γυναίκα του.
 ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Μία γειτόνισσα.

Κι' άλλοι άνθρωποι του νησιού.

Η ΣΚΗΝΗ Σ' ΕΝΑ ΝΗΣΙ

ΠΡΑΞΙΣ Α'.

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Η άκρογιαλιά. Δεξιά ένα μεγάλο, άριστέρα ένα μικρό σπίτι και ένας βράχος. Η Θάλασσα ήσυχη και ο Ήλιος, που πάει να δύση. Ο αιδέρας δεν ταράζεται, παρά από την άπαλην άνακρονι κάποιου βιολιού. Ο Μάνθος και η γυναίκα του κάθονται απ' έξω από την πόρτα του μικρού σπιτιού. Ο Μάνθος πλέκει κάποιο δίχτυ τρέπινο.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Μάνθος και Πηνελόπη.

ΜΑΝΘΟΣ — Έβγαλα κάποιο βάρος τον είχα βάρος, γυναίκα... Παιδί μου είνε, δέ σου λέω, μά παραγίνηκε μες τὸ νησί. Παιδί μου είνε και τώρα θάστεκε κάλλιο νὰ λυπούμαι [σιγά] μά, δῶ πὸν τὰ λέμε μοναχοί, τὴν ὥρα πειὰ δὲ βλέπω πὸν θὰ φύγη... Νὰ με χωρέση ὁ Θεός!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ἄς εἶνε ὁ καῦμός του θάναυ μεγάλος γιὰ μένα, Μάνθο. Ἐγώ, μά τὴν τρομάρα τῆς νυχτιᾶς, ὁποῦ τὸν πιάστηκα...

ΜΑΝΘΟΣ [θυμωμένος] — Καὶ τώρα, τί θὲς πὸν τὸ θυμάσαι; [σιγά]. Ἀντὸ 'ναι καὶ ἡ αἰτία, πὸν θέλω νὰ ξενειτευτῆ. Τονὲ κνιτάνε ἀλλοιότικα μες τὸ νησί. Καὶ ὕστερα ἡ τεμπελιά του. Δὲ θέλω νὰν τῶχω στὴν ψυχὴ μου μιὰ μέρα, πὸν θ' ἀφήση πειὰ τὶς τρέλλες τον καὶ τὸ βιολί. — Τ' ἀκοῦς; ἐχάλασε τὸν κόσμον καὶ τ' ἀντιὰ τῆς γειτονιάς — θὰ ἰδῆ πῶς ἡ δικὴ μου ἀγάπη πὸν τώρα τὸν πικραίνει, εἶνε κ' ἡ πειὸ ἀληθινή. Ψέματα; Θὰ στρώση πειὰ μες τὴ δουλειά. Ἡ θάλασσα γεμίζει τὶς σακοῦλες ἀπὸ βενέτικα φλουριά καὶ τὰ φλουριά εἶν' ἡ ὑπόληψι τ' ἀνθρώπων. Κι' ὁ ἀνθρώπος γιὰ μιὰ δόληψι δὲ ζῆ; Ψέματα;...

Περὶσσότερο θενὰ χωρῆς, σὰν ξαναγροῖση με ὑπόληψι μες τὸ νησί καὶ νὰ μοῦ τὸ θυμάσαι. Παιδί σου, παιδί μας εἶνε δὲ σοῦ λέω. Καὶ τὸ πονάμε. Μὰ σάμπως εἶμαστε κ' οἱ πρῶτοι; Ἄς φύγη κ' ἄς τοῦβγη σὲ καλό, Ἄγιε Νικόλα!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [λυπημένη]. — Ἄς εἶνε, ὁ καῦμός του θάνε μεγάλος γιὰ μένα, Μάνθο... γιὰτι ἐγὼ τονὲ συνειθίσα κοντὰ μου, καὶ τοῦχω καὶ μιὰ ξεχωριστὴ ἀγάπη, μά τὴν τρομάρα τῆς βραδειᾶς...

ΜΑΝΘΟΣ [μὲ θυμό]. — Ἐ!... Σῶπα πειὰ. Μὴν τὸ θυμάσαι, μαίρη ὦρα κ' ἀραχνη π' ἀνοιγες τὸ στόμα σου μες τὸ νησί νὰ πῆς γιὰ τέτοια. Δὲν εἶνε ἀνθρώπος πὸν νὰ μὴν τὸ ξέρη τὸ καταραμένο τὸ βράδυ ἀκόμα κ' ἡ κουτοῆ Βαγγέλω!... Νά, γι' αὐτὸ ἐγὼ σοῦ λέω θέλω νὰ βρῆ ὑπόληψι, σὰν φρονιμένη. Θέλω νὰ πάψουνε νὰν τὸν ἀγριεύ-

ουνε τὰ σιγανομλήματ' ἀπὸ πίσω: . . . «Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! . . . «Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! . . . Θέλω νὰ μὴ βροῖσκη πειὰ τὸ μαξιλάρι του [σιγά] μούσκεμα ἀπὸ τὰ κλάματα . . . Καὶ ὕστερα [ἔπειτα ἀπὸ λίγο] τὸ θέλω! Ἐσένα δὲ σοῦ πέφτει λόγος! Μὰ καὶ θαρῶ πὼς δὲ γυρεύεις νὰν τότε δέσης στὴν ποδιά σου, ὥστε νὰ βγάλη γένεια ὡς κάτω, ἢ νὰν τὸν ἀφήσης σὰν τὸ κερὶ νὰ λυῶνῃ ἢ νὰ γυρίξῃ τὰ φεγγαρόβραδα σὰν ζωτικὸ μὲς τὰ χαλάσματα τῶν παλιῶν μύλων πάνω στὴ ράχι, μὲ τὸ βιολί, γιὰ νὰν τὸ βροῖσκη πάτημα τὸ νησι καὶ γιὰ νὰ σκούξῃ πίσω του ἀκόμα πειὸ πολὺ: «Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! «Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»!

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [λυπημένη] — Ὅχι, ἐγὼ δὲ λέω τέτοιο πράμα: ἔξὸν καὶ νὰ λυπάμαι ἂν δὲ θέλῃς. Μόνος σου τῶπες, εἶνε παιδί μας; μὰ ἐγὼ ξεχωριστὰ τὸν ἀγαπᾶω τὸν Βάγγο [σιγά] τὰ μάτια του ἀγαπᾶω!

Τὸ βιολί παῖει. Στέκει μὰ σιωπὴ λίγων στιγμῶν. Μπαίνει ὁ Βάγγο.

ΜΑΝΘΟΣ — Γιὰ σῶπα γιατί ἔρχεται. . .

ΣΚΗΝΗ Β'.

Μάνθος, Πηνελόπη, Βάγγο.

Ὁ Βάγγο μπαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τὸν, εἰς τὴν σκηνήν. Εἶνε μεγαλόπρεπα θλιμμένος. Στέκεται. Κυττάζει ἔπειτα μὴ τὸν πατέρα του καὶ μὴ τὴ μητέρα του.

ΒΑΓΓΟΣ — Θὰ φύγω λοιπόν! . . . Ἄπ' τὸ πρῶτ' σήμερα δὲν ξέρω πὼς. . . Ὅσο ζυγῶναι ἢ ὦρα γιὰ νὰ σηκῶσῃ τὰ φτερά ὁ Νοτιάς. . . ὁ Νοτιάς καὶ τὸ καρᾶνι καὶ κείνο θὰ κἀνῃ φτερά, ἄσπρα φτερά, νὰ φύγῃ. . . νὰ φύγῃ. . . Ἄπ' τὸ πρῶτ' δὲν ξέρω: Εἶμαι σὰ δέντρο, ἐγὼ, πατέρα, πῶχω τις ρίζες μου θεμελιωμένες σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους, κάπου ἐδῶ. . . Καὶ δὲν ποναίει τάχα τὸ δέντρο, ὅταν τὸ ξεριζῶνουν; [ὕστερα ἀπὸ λίγο]. Μητέρα, ὡς καὶ τὸ βιολί μου σήμερα, θλιμμένο τραγοῦδι μου τραγοῦδησε. . . Ὅχι σὰν νᾶκλαιε ἄνθρωπος, σὰν νᾶκλαιε κάποιος Γκιώνης, ὅπως στὴν ἐρημιὰ κλαίει ὀλονυχτίς. . . Ἄπ' τὸ πρῶτ' ἐγύριξα στὰ παλιὰ κατατόπια. ἔχετε γειὰ τραγοῦδαγα στοὺς παληοὺς τόπους. ἔχετε γειὰ, ἀκόμα καὶ στὴν πειὸ μικρὴ γωνιά [σιγά καὶ πονεμένα]. Καὶ στὸ κλειστὸ παράθυρο τὸ ἀγαπημένο, κάτω ἀπ' τὸν πυκνὸ κισσό, τὸ γέρο κισσό, [ἀναστεναζοντας] κλειστὸ γιὰ τὴν ἀγάπη μου! [ὁ πατέρας του καὶ ἡ μητέρα του τὸν βλέπουν περιέργως].

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [λυπημένη] — Σκέψου παιδάκι

μου, δὲ φεύγεις πειὰ γιὰ πάντα: ἐδῶ θ' ἀράξῃ κάθε τόσο τὸ καρᾶνι σας, καὶ σὺ στὴν ἀγκαλιά μου τὸν φιλεῖ. Καὶ ὕστερα, γιὰ θυμήσου, πόσες φορές δὲ μούλεγες θυμωμένα: «Θέλω νὰ φύγω ἀπὸ τ' ἄτιμο νησί, πού οἱ ἄνθρωποι περπατοῦνε μὲ σκυφτὰ τὰ κούτελα».

ΒΑΓΓΟΣ — Κι' ἀλήθεια; μὰ ἐγὼ, μητέρα, μὲ τὸ νησι καὶ μὲ τὸν κόσμον οὐλον εἶμαι δεμένος μὲ κάποια ἀλυσσιδίτσα, χρυσὴν ἀλυσσιδίτσα! . . . Στὴν ἀγκαλιά σου λές! . . . Καὶ θὰ γυρίω ἀνοίξῃ σὰν τώρα; . . . Τώρα ποῦ ἀνασαινω τὰ μῦρα της. Καὶ τὸ ἀπόβραδο ὕστερα ἀπὸ κάποιαν ψυχάλα. . . ἢ γῆς μὲ τὰ βαρεῖα τὰ μῦρα της, ἐρωτική, σὰν χανούμισσα πὸν μοιάζει, ἢ γῆς μὲ τὰ βαρεῖα τὰ μῦρα της, τὰ ἐρωτικά. . . Σήμερα νᾶβλεπες, μητέρα, τὸ θάμα. Τὸ ἄσπρο θάμα τῆς ἀγραμπελης, μὲ τὰ γερά τὰ κλώνια, σὰν τόξα ἀπὸ ἄσπρο φῶς! Σὰν ἄσπρες ἄσπρες πὸν τὰ δάχτυλα τοῦ βραδνοῦ ἄερα, τὰ μακρὰ ἀπαλοκαμωμένα δάχτυλα ἐχτύπαγαν στὴς λευκὲς χορδὲς τὸν ὕμνο!

ΜΑΝΘΟΣ [εἰρωνικά] — Τὸ ἄσπρο θάμα τῆς ἀγραμπελης! ἔχεις δίκιο. . . Ποιὸς τὸ μυαλό του ἔχασε νὰν τῶβρης σὺ. Τὸ ἄσπρο θάμα καὶ τὸ μελιντζανὶ τὸ θάμα τῆς μῆτης τοῦ Παντελή τοῦ μπέκρου! Τὸ κεραμιδί τὸ θάμα τοῦ φακιολιοῦ τῆς κερα-Μάρως τῆς γυρίστρας. . . κάθε θάμα τρεῖς ἡμέρες. . . Ἐδῶ μισεῦθησαν νειοὶ μὲ βιὸς καὶ μὲ κατάντια καὶ κνηγᾶνε στοὺς γυαλοὺς τὸ γυαλιστερό φλουρί καί. . . τήρα σὺ τὰ θάματα. Χάρι μου κάνεις τὴ γκρίνια σου ν' ἀφήσης, γιὰ νὰ μὴ σοῦβγῃ σὲ κακό. . . [θυμωμένος]. Εἰκοσιδύο χρόνια, ἐγὼ τὸ ξέρω πὼς καταπίνω τοὺς καῦμοὺς γιὰ σένα. . . Καὶ κάθε βράδυ, πεθαμένος σὰν πῆγαινα νὰ γείρω, πεθαμένος ἀπὸ τὸν κόπο, νά, γιὰ νὰ σὰς φέρω τὸ ψωμί, μὲς στὸ μυαλό μου, ἕνας μύλος, εἰκοσιδύο χρόνια ἕνας μύλος, δὸς του καὶ ἄλεθε καὶ ἀκόμ' ἄλεθει, ἔγνοιες καὶ καῦμοὺς γιὰ σένα! . . . Προεπουμένο εἶνε κάτι νὰ γίνῃς. Κι' ἀφοῦ σὲ μᾶς δὲν εἶνε νὰν τὴν περνεῖς μὲ γλέντια, εἶπα μὲ τὸ καρᾶνι τοῦ Λεφτέρη νὰ μισέψῃς. Μὴ γιὰ κακὸ σοῦ τῶεπα; . . .

ΒΑΓΓΟΣ — Ὅχι, πατέρα, ἐγὼ τώρα τῶχω πολὺ ἀποθυμήσει νὰ φύγω. Ἀὐς καὶ παραδέριψα καὶ πλάτυνα καὶ λές πὼς τὸ νησι δὲ μὲ χωράει! . . . Θέλω νὰ φύγω [σιγά] ἀκόμα γιὰ ν' ἀφήσω νὰ μὲ πληγώσῃ ὡς τὰ βαθεῖα ὁ πόνος μου, ὁ πόνος τῆς ἀγάπης της. . . [δυνατά]. Μὰ ἄσε με τοῦ ἔχε γειὰ τὸν πόνο νᾶχω. . . Ἐπῆγα, ὅπως σὰν εἶμουνα μικρὸς κι' ἔγειρα

πάνω στὴ στέγνα τοῦ περιβολιοῦ, ψηλὰ στὸ μύλο, καὶ εἶδα, ὅπως ἐπῆγαινα σὰν εἶμουνα μικρὸς, μέσα στὸ στεκούμενο νερό. Ἐβλεπα γιὰ πολλὴν ὥρα τὸ πρόσωπό μου σὰν φεγγάρι ἀχνό, μὲς τὸ νερὸ νὰ τρέμῃ. Καὶ φώναξα: «ἔχε γειὰ, στέγνα πλατεῖα, τάφε τῶν καῦμῶν μου»! Καὶ «ἔχε γειὰ» μοῦ ἀποκρίθηκε ἢ στέγνα! [σιγά]. Μαζὶ καθρεφτιζόμαστε μικροί, κι' ἢ ἄσπρη ἢ ποδιά της μὲς τὸ νερὸ ἐφάνταζε σὰν ἀπ' ἄσῃμι! . . .

ΜΑΝΘΟΣ — Καὶ ὕστερα: . . .

ΒΑΓΓΟΣ — Ὑστερα πῆγα στὸ βαθὺ πηγᾶδι. Τὸ μαγκάνι ἐσῶπαινε [σιγά] μαζὶ μικροὶ ἐπῆγαιναμε. [δυνατά]. . . Ἐπῆγα κι' ἔβαλα μὴ φωνή: «ἔχε γειὰ, γλυκὲ μου ἀντίλαλε, πού βγαίνεις ἀπὸ τὰ τρισβάδα τῆς Γῆς! [σιγά]. Ζευγαρωμένα ἐφώναζες ἀπὸ βαθεῖα τὰ δύο ὀνόματα: «Βάγγο!» «Ἀυγή!» . . .

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Καὶ στὰ συγγενικά μας δὲν πῆγες, γυιέ μου; . . .

ΒΑΓΓΟΣ [σὰν ἀφηρημένος]. — Ὅχι.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Μὰ σὰν δὲν πᾶς θὰ στῶχουν γιὰ παράπονο. . .

ΒΑΓΓΟΣ — Τὸ εἶπα στὴς λιτιές, μητέρα. Καὶ κάθε ἀπόβραδο σὲ οὐλο τὸ νησι θενά τὸ τραγοῦδανε, λυπητερά, τὸ ἔχε γειὰ. . . [ἔπειτα ἀπὸ μικρὴ σιωπή]. Ἐπῆγα καὶ τὸ καταμεσήμερο ψηλὰ στὴν ἐκκλησιά, στὴν Ἀνάληψι. . . [σὰ σασισμένος] ἐπῆρα τῆς καμπάνας τὸ σκοινί κι' ἐχτύπαγα λυπητερά, λυπητερά. . .

ΜΑΝΘΟΣ [ἐλαφρὰ ἐκατηχτόμενος]. — Ἄ! . . . τοῦ λόγου σου! ἢ ἀφεντιὰ σου ἦτανε πούκανες νὰ σταυροκοπιεῖται ἕνα ὀλάκερο νησι; . . .

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Γιὰ συλλογίσου! . . . κι' ἔκανα καὶ γὼ ἢ δόλια τὸ σταυρό μου! . . .

ΒΑΓΓΟΣ — Τ' ἀκούσατε; [σιγά]. Τάχα τὸν τοῖχο ἐπέρασε τῆς θλιβερῆς καμπάνας τὸ ἔχε γειὰ; . . . Μητέρα, ἐκεῖ θυμώμουνα μικρὸς πὼς ντάλα μεσημέρι ἐπῆγαινα γιὰ νὰ χτυπήσω τὴν καμπάνα. Κι' ἔβλεπα νὰ παρατᾶνε τ' ἀλέτρι ἐδῶ, κι' ἄλλοι τὰ δίχτυα στὸ ἀκρογιάλι, κι' ὄλοι νὰ τρέχουνε σὰν τρομαγμένοι μέσα ἀπ' τὰ νεοσκαμμένα τὰ χωράφια καὶ τὰ χαλίκια τῆς ἀκρογιαλιάς, μὲ σταυροκοπημοὺς καὶ φόβο, κρᾶζοντας: «ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου!» «ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! . . . Γιατί, μητέρα; . . .

Ὅλοι σπαίνουν γιὰ μὴ στιγμὴ. Ὁ Μάνθος κουβάει τὸ κεφάλι του λυπητερά.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [συγκινημένη]. — Ἐμένανε ρωτᾶς; . . .

ΒΑΓΓΟΣ — Ποιὸν ἄλλον ἀπὸ σένα; πού ἀπ

τὴν κρυφή, τὴ μυστικὴ τὴν πόρτα μ' ἀνοίξες, ἀπὸ τὸ τίποτα στὸ φῶς, γιὰ τὸν καταραμένο τὸ δρόμο καὶ τὸν πόλεμο. Ποιὸν ἄλλον ἀπὸ σένα; Πού οὐλο τὸ νησι τὰ μάτια του ἀπάνου μου ν' ἀφήσῃ γιὰ μὴ στιγμὴ δὲ δύναται. Ποιὸν ἄλλον; Πού μ' ἐφόρτωσες μὲ μὴ κατᾶρα, μὴ μυστικὴ κατᾶρα, πού ἀπανωθὲ μου παραμονεύει πάντα της. Ποιὸν ἄλλον; Πού μέσα σὲ τοῦτο τὸ κουφάρι δυὸ ψυχές, δυὸ ψυχές ἐφύτεψες. Ἡ μὴ σὰν τοῦ παιδιοῦ, πού θέλει ν' ἀγγίξῃ μὲ τὰ μικρὰ μεταξωτὰ χερᾶκια του, τὰ λούλουδα, τὸν ἥλιο, καὶ τὸ φεγγάρι ἀναζητᾶ. Ἡ ἄλλη σὰν τὸ λιοντάρι, πού διεριεύει, πού μὲ τὸ μάτι του μετράει ὄλο τὸν κόσμο καὶ τότε βροῖσκει σὰν παιγνίδι, ἄχαρο παιγνίδι, πού μὴ τὸ νύχι του νᾶθελε κουνήσει, θᾶπεφτε σὲ κομμάτια!

ΜΑΝΘΟΣ — Αὐτὸ μᾶς ἔσωνε, ἢ συντέλεια! . . .

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Παιδάκι μου, σὲ μένα τὰ λόγια τὰ πικρά; . . .

ΒΑΓΓΟΣ [παθητικά]. — Ποιὸν ἄλλον; . . . [μὲ τὴν ἴδια περιπέτεια]. Ἐπαῖξαμε. Νὰ ἔτσι ἢ λιόγερα σὰν εἶτανε. Τὸ θυμᾶμαι πάντα. Ὁ Πέτρος εἶτανε χαῦμένος στὸ παιγνίδι, ὅπως πάντα. Κι' εἶτανε κείνη τὴν ἡμέρα κακὸς, κακός, περισσότερο ἀπὸ πάντα. Ἐκλαίει καὶ μὲ δάγκωνε. . . Μὲς τὸ θυμὸ του σηκώθηκε καὶ δείχνοντάς με εἶπε: «Ἄ νὰ χαθῆς καὶ νὰ πνιγῆς τῆς κακῆς ὥρας τὸ γέννημα, παιδί τοῦ Ἰσκιου! . . . Σὰν τώρα τὸ θυμᾶμαι! . . . Τοῦδῶσα μὴ κι' ἀρρώστησε.

ΜΑΝΘΟΣ — Ναι τὸ θυμᾶμαι αὐτὸ καὶ δέκα φράγκα δέκα σωστὰ στὰ γιατροῦ!

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [περίλυπος]. — Ναι κι' ἐγὼ τώρα θυμᾶμαι.

ΒΑΓΓΟΣ [παθητικά]. — Καὶ πόσα ἀκόμα! . . . προχτές, θυμᾶμαι ἀκόμα κάποιον μαχαίρι, κάποιον γέλοιο μυτερό, σὰν τὸ μαχαίρι, ἐδῶ [δείχνει τὴν καρδιά του]. . . Ἐτσι σὰν κάποιος ἀνοίγεται λογαριασμός ἀνάμεσὸ μας ἐμένανε καὶ τοῦ νησιοῦ [μὲ μεγαλόπρεπο θυμὸ]. Ἐστάθηκα καὶ κείνο τὸ, στοιχεῖο πὲς τὸ ἢ ποτάμι, πού κυλάει ἡσυχὸς τὴς δροσιές του μέσα δῶ [χτυπάει τὸ στήθος του] ἐνοιώσα νὰ φουσκῶνῃ! Ἐτσι σὰν νὰ γύρευε νὰ πνιγῆ. ὄλους, ὅπως μερμήγκια μέσα στὸ ρέμα τὸ βαθύ! . . . [μὲ ἀπογοήτευσι]. Μὰ στὰ ταπεινὰ τὰ πρόσωπά τους ὁ φόβος κίτρινον ἐξάπλωσε ἕναν πέπλο, καὶ φεύγοντας μονομούριζαν, σὰν τρομαγμένοι: «Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου!» «Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! . . . Δὲν τᾶκουσα, τῶεδα, τὸ μάντεψα! Πὲς μου, γιατί, μητέρα; . . . γιατί; . . .

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [σιγά-σιγά] — Ρώτα την ώρα την κακή.

*Ο Μάνθος σπακίναει στενοχωρημένος.

ΒΑΓΓΟΣ [ὡσάν νὰ μιλή στὸν ἑαυτό του]. — Τὴν ὥρα! Γέννα ὥρας κακῆς ἐγώ!... *Ὁμως ἔνοιωσα μέσα μου τόσες καὶ τόσες καλωσύνες!... [μὲ προσποιητὴν ἀδιαφορίαν]. *Ἐλα, μητέρα, δὶπλώσε τὰ ρούχα μου, γιὰ τὸ ἀλαργινὸ ταξίδι. Δίπλωσ' τα καὶ τραγοῦδησε... *Θὰ φύγω πρὶν ν' ἀνοῖξη στὴν τρανταφυλιά τὸ νέο τριαντάφυλλο!

ΜΑΝΘΟΣ [σιγά]. — Τὸ γουδί, τὸ γουδοχέρι!... *Ὁ ἥλιος, τὰ τριαντάφυλλα καὶ ἡ μεσημεριανὴ καμπάνα! [σταυροκοπιέται].

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [προκορευομένη πρὸς τὴν πόρτα τοῦ σπιτοῦ τὸν γνέφει στὸν Βάγγο]. — *Ἐλα νὰ ἰδῆς!... σου τὰχω λευκαμένα καὶ σὰρρανα μὲ ἀμάραντο, ἔλα νὰ ἰδῆς!... [μπαινὲι στὸ σπίτι της].

ΒΑΓΓΟΣ [μπαινόντας στὸ σπίτι, στέκει λίγο στὴν πόρτα καὶ λέει σιγά]. — Ποτὲ δὲ θὰν τὰκούσω ἀπὸ τὸ στόμα σου, κείνο ποὺ ζυγώνει σὲ γέλια ποὺ μὲ σφαῖζονε, καὶ σὲ ματιές, μυτερὲς ματιές, κρυφὲς ματιές, σαῖτες σωστές!... [μπαινὲι κ' αὐτὸς στὸ σπίτι].

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Μάνθος καὶ Πέτρος.

ΜΑΝΘΟΣ [μόνος]. — Μὰ θὰ σὲ στρώσω στὴ δουλειά, γιατί δὲ θέλω ἀνάθεμα στὸν τάφο μου. Νὰ σὲ γλυκάνη ὁ παρὰς κ' ἕστερα νὰ σὲ ξαναἰδῶ.

*Ἀπὸ τὸ περιγιάλι ζυγώνει ὁ Πέτρος μὲ πετονιές καὶ μ' ἓνα παραγάδι στὰ χέρια.

ΜΑΝΘΟΣ — Πάνου στὴν ὄρα!...

ΠΕΤΡΟΣ — Δηλαδή;

ΜΑΝΘΟΣ — Εἶχαμε τὴν κουβέντα σου καὶ πῶς τὰ πῆγες σήμερα;

ΠΕΤΡΟΣ — Σὰν τὰ παιδιὰ τοῦ κόρακα [ἀφίγει τὸ παραγάδι καὶ κάθεται]. Καὶ δὲ μοῦ λές, πατέρα, πάνου σὲ τί μιλάγατε;

ΜΑΝΘΟΣ — Εἴτανε *δῶ κ' ὁ Βάγγος...

ΠΕΤΡΟΣ [Δύσθυμος]. — Κι' ἀλήθεια; σήμερα τὸν ξεφορτωνόμαστε, πρὶν τὰ μεσάνυχτα. Τί λές, δὲ θὰ σηκώση ἀγέρα δυνατό, πρὶν τὰ μεσάνυχτα;...

ΜΑΝΘΟΣ — Ναί. Μὰ σέβανε κακὸ δὲ σοῦκανε, γιατί τὸν κακοστέρνεις;...

ΠΕΤΡΟΣ — Καὶ θές περισσότερο κακό; Σάμπως μπορῶ, ἄχνα νὰ πῶ στὸν καφενέ, γιὰ τίς παλάβρες του, ποὺ χάσκει καὶ φοβάται

οὔλο τὸ νησί;... Νὰ σήμερα... ἀπάνου ποῦφτιανα τὸ παραγάδι, πῆγα νὰν τὸν ξεκάνω μὲ μιὰ...

ΜΑΝΘΟΣ — Ποιόνε;...

ΠΕΤΡΟΣ — Ποῖον ἄλλον ἀπὸ τὸ γυιὸ τοῦ καπετὰν Στρατῆ, ποὺ κάνει οὔλο τὸν ἔξυπνο; [σιγά]. Μὰ σάμπως δὲν ἔχει δίκιο; μὰ τί νὰ πῆς; Εἶνε γιὰ μᾶς, ποὺ κάνει κείνα τὰ καμώματα. [δυνατά]. Δὲν τότε βάζετε σὲ μιὰ τάξι, μοῦ λέει, κείνο τὸν προκομμένο;

ΜΑΝΘΟΣ — Καὶ σὲ τί ἀπάνου;

ΠΕΤΡΟΣ — Νά: λέει: Τοῦστριψεν ἡ βίδα καὶ τριγυρνάει μοναχὸς τίς νύχτες πάνου στὰ χαλάσματα, ποὺ βγαίνουνε τὴ νύχτα ἡ ξωτικές!...

ΜΑΝΘΟΣ — Καὶ πῶς γυρῶει, τώρα τῶμαθε τοῦ λόγου του;...

ΠΕΤΡΟΣ — Μὰ ξέρεις τί;

ΜΑΝΘΟΣ — Τί πράμα;

ΠΕΤΡΟΣ [ἐμπιστευτικῶς]. — Σὰν ξωτικό!... [σιγά] καὶ τώρα κοντὰ τὸ παραξύλωσε καὶ πάει ὡς τὸ ξημέρωμα. γίνηκε τούμπανο μὲς τὸ νησί.

ΜΑΝΘΟΣ [ἀπορῶν]. — Σὰν τί;

ΠΕΤΡΟΣ [ἐμπιστευτικῶς]. — *Ὡρες, κάτω ἀπ' τὰ παραθύρα τῆς Αὐγῆς, τῆς κόρης τοῦ καπετὰν Λεφτέρη!...

ΜΑΝΘΟΣ [ἐκπληκτός]. — Τί λές; [μὲ ζοηρὰν χειρονομίαν]. Βούλωσ' το, νὰ μὴν τὸ μάθη καὶ τότε στεῖλη καὶ κάνουνε μὲ δαύτονε πάσχα τὰ σκυλλόψαρα!...

ΠΕΤΡΟΣ — *Ἡ ποὺ τὸ μεσημέρι μοῦ λέγανε πῶς ἐθυμήθηκε τὰ περασμένα κόλλα του καὶ βάραιε τὴν καμπάνα τῆς *Ἀνάληψις, σὰν νὰν τὰ τσίτωσε ὁ παρὰς!...

ΜΑΝΘΟΣ [κινῶν περιλυπα τὴν κεφαλὴν]. Τὰ ξέρω...

ΠΕΤΡΟΣ — Μὰ τὸ Θεὸ σοῦ λέω, πατέρα, ἔτσι μοῦρχεται... *Ἐ!...

ΜΑΝΘΟΣ [καθησυχαστικά]. — Κάθου στὸν τόπο σου λές καὶ νὰ φταῖη τῆς κακῆς ὥρας τὸ γέννημα;... Καὶ τί κουβέντα κάναμε;... *Ἄ ναι ποὺ λές... ἐγύρευε ἀπ' τὴ μάνα του νὰν τοῦ τὰ εἶπῃ τὸ πῶς καὶ τί καὶ πῶς τότε παραξενεύονται μὲς τὸ νησί...

ΠΕΤΡΟΣ — Καὶ τὰ φερσίματά του δὲ ρώταε καλλίτερα;... *Ὁλος ὁ κόσμος τότε λέει γιὰ τρελλό... Καὶ γιὰ μένα σὰν τί ἔλεγε;...

ΜΑΝΘΟΣ — *Ἐ! κάποιο παληὸ σας μάλωμα θυμήθηκε!

*Ἀπὸ σπίτι ἀκούεται τὸ βιολί, πάλι.

ΠΕΤΡΟΣ — Καιρὸ *χα νὰν τ' ἀκούσω!... Καὶ δός του τὸ βιολί!... Καὶ λοιπόν;

ΜΑΝΘΟΣ — Θυμήθηκε πῶς μιὰ φορὰ τὸν εἶπες: ὁ γυιὸς τοῦ *Ἰσκιου.

ΠΕΤΡΟΣ — Μὴ δὲν τὸ λέει ἡ μάνα του; Μὴ δὲν τὸ λές καὶ σύ, καὶ οὔλοι;

ΜΑΝΘΟΣ [ὡσάν φοβισμένος]. — Σώπα!...

*Ἀκολουθεῖ σιωπὴ λίγων στιγμῶν.

ΠΕΤΡΟΣ — Καί... σ' ἀλήθεια συλλογιέμαι πῶς τῶκαμε κ' ὁ καπετὰν Λεφτέρης καὶ τότε παίρνει στὸ ταξίδι!... *Ὁχι τίποτις ἄλλο, γιατί εἶνε γέρος μὲ μυαλὰ καὶ τὰ ξετάζει...

ΜΑΝΘΟΣ [σιγά]. — *Ἐγὼ τὸ ξέρω πῶς τὸν παίρνει. Σὰ Χριστὸ τὸν παρακάλεσα. Καὶ γὰ ἀλήθεια τὰ μάτια του φοβάμαι, ποὺ στὸ σκοτάδι λάμπουνε τῆς κάμαρης. Καὶ θέλω γιὰ νὰ φύγη νὰ λείψουνε τὰ σοῦσουρ' ἀπ' τὴ μέση. Καὶ τώρα ποὺ τοῦ καρφώθη στὸ μυαλὸ ἡ Αὐγούλα, ἀκόμα πειδ χειρότερα. Τί ξέρεις τί κουδούνια θὰ μᾶς κρεμάσουνε ἀπ' τ' αὐτιά... *

ΠΕΤΡΟΣ — Καὶ νὰ μὴ γύριζε ποτέ!

ΜΑΝΘΟΣ — Κακὸ μὴ θές ἀνθρώπου, ποὺ σοῦναι κ' ἄλλας ἀδερφός, γιατί κακὸ δὲ σοῦκανε.

ΠΕΤΡΟΣ — Στῶπα μοῦ κάνει κάθε μέρα. *Υστερα ἔχει κᾶτι, πῶς νὰ στὸ *πῶ... δὲν ξέρω πῶς... στὸ αἷμα του, στὰ μάτια, στὸ κορμί του, κᾶτι ποὺ μὲ κάνει νὰ θυμῶνω. Κι εἶνε ὁ ἴσκιος του βαρὺς, βαρὺς, ὀκάδες!...

ΜΑΝΘΟΣ — Καὶ νὰ μὴν ἔχῃς ἄδικο, ὅμως τὸ αἷμα νερὸ δὲ γίνεται, ἀδερφός σου εἶνε. Μὰ πάρε *δῶ χάμω τὴ σαῖτα καὶ πάω νὰ σφιξῶ μιὰ... πλέκε καὶ τώρα ἔφταξα.

Τὸ βιολί παῖει *Ἄπ' τὸν γιάλο ἔρχεται ἡ Κερά Καλή πρὸς τὸ μέρος των. *Ὁ Μάνθος σηκώνεται καὶ πάει πρὸς τὸν γιάλο.

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Μάνθος, Πέτρος καὶ ἡ Κερά Καλή.

ΜΑΝΘΟΣ [κοντοστέκειται]. — Καὶ γιὰ ποῦ, μὲ τὸ καλό, Κερά - Καλή;... Καλησπέρα.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Γιὰ τ' ἀρχοντικό σου, κύρ Μάνθο... Κάτι θενὰ γυρέψω τῆς κεράς σου...

ΜΑΝΘΟΣ — *Ἄϊ σύρε ἐκεῖ ναι τώρα, τοιμάζει γιὰ τὸ Βάγγο...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — *Ἀλήθεια, ὁ γυιὸς σου φεύγει σήμερις.

ΜΑΝΘΟΣ — *Ἄ θέλη ὁ παντοδύναμος.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [πλησιάζουσα καὶ ἐμπιστευτικῶς]. — *Ὅπως μοῦ λέει τὸ λίγο μου μυαλό, αὐτὸ τὸ πράμα θάπρεπε νὰν τῶχης κάνει ἀπὸ πολὺ μπροστύτερα...

ΜΑΝΘΟΣ — *Ἐ! καὶ γιατί;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Γυρεύεις; Κόσμος κακὸς εἶν' τοῦτος... Τί προσμένεις; [συμπληρώνει μὲ μιὰ χειρονομία μυστηριώδη].

ΜΑΝΘΟΣ — Δὲ σὲ νοιάθω.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τόσο τὸ χειρότερο γιὰ σένα. Θάρρενα πῶς ἔχουμε μιὰ γνώμη.

ΜΑΝΘΟΣ — Καταλαβαίνω... Τώρα *μπήκα... Τί νὰ κάνουμε, γειτόνισσα. Τώρα μᾶς ἤλθε τὸ πράμα βολικό... *Ἄ θές τὴν Πηνελόπη, σύρε... ἐγὼ θὰ πεταχῶ ὡς τοῦ Θανάση νὰ βρέξω τὸ λαρύγγι μου... Καλὲς ἀντάμωσες! [φεύγει ἀργὰ καὶ σκεπτικός].

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [πλησιάζουσα τὸν Πέτρο]. — Καλή σου ὥρα, παλληκάρι μου!

ΠΕΤΡΟΣ — Καλῶς τὴν τὴν Κερά Καλή.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Μέσα ναι ἡ μάνα σου;

ΠΕΤΡΟΣ — Μέσα μὴ θές νὰν τὴν φωνάζω;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Ναί... ἤθελα νὰ ἀλέσω καὶ χάλασε ὁ μῦλος μας...

ΠΕΤΡΟΣ [σηκώνεται λιγάκι]. — Τώρα, γιὰ στᾶσου μιὰ στιγμὴ νὰ διορθώσω τὴ σαῖτα... [κινεῖται πρὸς τὴν πόρτα]. Νά: ἀπάνου στὴν κουβέντα! Νάτηνε!...

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Πέτρος, Κερά Καλή καὶ ἡ Πηνελόπη.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [βγαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτοῦ της]. — Μπᾶ, πῶς ἦταν τοῦτο, γειτόνισσα;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Καλησπέρα. Κάνε μου τὴ χάρι μιὰ στιγμὴ... Τὸ μῦλο σου ἤθελα νὰλέσω μιὰ χερὰ καφέ, νὰ μὴ γκρινιάζη τὴν αὐγὴ ὁ ἀντρας μου...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Καὶ μοναχὰ τὸ μῦλο; Γιὰ μιὰ χρυσὴ γειτόνισσα καὶ τὴν ψυχὴ μου!...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Σ' εὐχαριστῶ... Κι' ἀλήθεια φεύγει ὁ γυιὸς σου σήμερα... ἔτσι ἔμαθα.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ναί: θὰ φύγη μὲ τὸν «*Ἀτρόμητο» τοῦ καπετὰν Λεφτέρη.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — *Ἄς πάη μὲ τὸ καλό... Μὰ, νὰ σοῦ πῶ... [σιγά] μακάρι νὰν τὸ κάνατε ἀπὸ μπροστύτερα...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Κάλιο ἀργὰ παρὰ ποτέ, γειτόνισσα.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — *Ἐ! δὲ σοῦ λέω!... Μὰ κᾶτι ξέρω κ' ἐγώ!...

ΠΕΤΡΟΣ — Τί σοῦνε κ' ἡ γυναῖκες! Σὰν τὸ σφουγγάρι ποὺ μαζεύει τὰ νερὰ τῆς βάρκας, ἔτσι μαζεύουνε τὰ νέα... *Ὅταν τὰ λένε, τὰ νέα τοῦ νησιοῦ, ν' ἀκούη κανεῖς, διαβάζει φημερίδα.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [πρός τὸν Πέτρο]. — Τί λές;

ΠΕΤΡΟΣ — Ἐγώ; Δὲ λέω τίποτα. Ἀφήνετε τοῦ λόγου σας νὰ πῆ καὶ κάνας ἄλλος; [σηκώνεται ὀρθίως]. Μὰ κίστετε καὶ πέστε τα κ' ἢ δὴνὸ σας μοναχὸς... ὡς τοῦ Θανάση θὰ πεταχτῶ πού πάει κ' ὁ πατέρας [κάνει μιὰ χειρόνομία χαρακτηριστικῆ ποιότητος]. Καλὸς ἀντάμωσες!... [πρὸς τὴν Κερά Καλή]. Στὸ λέω, Κερά Καλή, πὼς θὰ κολλήσης!... [φεύγει πρὸς τὴν ἀντίθετην πλευρὰν τῆς σκηνῆς].

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [εὐθυμος]. — Σῦρε στὸ καλὸ!...

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Κερά Καλή καὶ Πηνελόπη.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [πρὸς τὴν Πηνελόπη]. — Σοῦπα πὼς κάτι ξέρω... Νὰ ξέρης πὼς ὁ Βάγγος, ἀπό γινε τώρα κοντά...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [ἀναστενάζει]. — Τί θές νὰ πῆς; ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τίποτις, ἔξὸν ἀπ' ὅτι τρέχει [ἐμπιστευτικῶς]. Ὁ γυιὸς σου εἶνε ξελογιασμένος γιὰ τὴν πεντάμορφη γειτονοπούλα μας...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ποιά; Τὴν Αὐγούλα; ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Κι' εἶν' ἄλλη ὁμορφότερη μὲς τὸ νησί ἀπ' τὴν Αὐγούλα, μὲ τὰ τριαντάφυλλα στὰ μάγουλα καὶ τὰ γραμμένα τὰ ματόκλαδα;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ Κολάζεσαι, γειτόνισσα... ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Βούϊξε τὸ νησί... ὁ κόσμος οὐλός...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Μὴν πιστεύης. Φαρμάκι ἔχει ὁ κόσμος στὴ γλώσσα μὴν πιστεύης.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, καλέ!

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [μὲ ἐκπληξι καὶ θαυμασμό]. — Τί λές!;...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Σοῦ λέω πὼς τὸν εἶδα. Στὸ γλυκοῦπνι, τὰ χαράγματα. Ἄκουσα τὸ βιολί του, ποῦνε σημαδικὸ μὲς τὸ νησί. Σηκώθηκα πὸ τὸ κρεβάτι. Λέω: ποῖος νάναι; αὐτὸς θά- ναι ὁ Βάγγος. Ἀνεῖγω τὸ παραθύρι μας σιγά. Τὸ φεγγάρι ἐπήγαινε νὰ βουτήσῃ στὸ γυαλό. Ἦτανε ὁ ἴδιος... Ὑστερα ἀπὸ λίγο ἔπαψε... Ἐστάθηκε μιὰν ὥρα κιντίζοντας στὸ παραθύρι τῆς Αὐγῆς... τὴν πίσω μεριά... Τὸ μικρὸ τὸ παραθύρι μὲ τὸν κισσό. Ἐπειτα ἀναστενάξε καὶ πάει... σὰν ἴσκιος στὸ ξημέρωμα... Σὰν ἴσκιος - κερά Πηνελόπη μου - σὰν ἴσκιος!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Γιὰ ὄνομα Θεοῦ! Μὴν τὸ ὑποψιαστῆ ὁ καπετὰν-Λεφτέρης... ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τὸ λέω γὼ σὲ λόγου σου, ποῦσαι μάννα του. Στους ἄλλους καμώνουμαι καὶ λέω πὼς δὲν ξέρω. Λέω πὼς εἶνε ψέματα.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Σ' εὐχαριστῶ, κερά Καλή.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [μετὰ μικρὰν σιωπὴν]. — Δὲ θάχει ξέρεεις ξεμπερδέματα καλὰ μὲ τὸν πατέρα της... [συλλογισμένη]. Τί ἀνθρώπος, ἀλήθεια! Τὸ μεσημέρι ἔχτυπε τὴν καμπάνα!... πόσα δὲν ἔχει κανωμένα τώρα στὰ τελευταία! Καλλίτερα πού πάει στὸ καλὸ θὰ ξανασάνετε... Ἀλήθεια, ἀπὸ τὸ στόμα σου δὲν ἄκουσα ποτὲς τὴν ἱστορία τῆς νυχτιάς ὅπου τὸν κιάστηκε... Ἀπ' τὴ Βαγγέλω τὴν κουτοῦ τῶχου ἄκουστά, καὶ μοιάζει σὰν κάποιον παραμῦθι, πού ἔλεγε σὰν ἡμῶνα μικρὴ ἢ βάβω μου, μοιάζει σὰν κάποια ὄνειρατα παραξένα, πού ὁ κοιμισμένος ξυπνάει μὲ κρῦον ἴδρωτα...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [εἰς θλιβερὸν ρεμβασμόν]. — Ἀλήθεια! σὰν κάποιον παραμῦθι, σὰν κάποιον ὄνειρο... Μὰ, δὲν εἶνε ἡ ὥρα!

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Γιὰ πὲς μου το, πὲς μου το νὰ ζῆς, κερά Πηνελόπη.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Δὲν εἶνε νὰν τὸ θυμάμαι. Μ' ἀφοῦ τὸ θέλεις, κάθισε...

Τὴν διήγησιν παρακολουθεῖ στὸ βάθος τῆς πόρτας ὁ Βάγγος. Ἡ κυρά Καλή κάθεται μὲ ἀνυπομονησία. Ἡ Πηνελόπη σιωπῶν λίγες στιγμῆς.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [ἀργὰ καὶ λυπητερὰ]. — Ἦτανε δυὸ ἀπ' τὰ μεσάνυχτα. Ἐδῶ κ' εἴκοσι χρόνια σοῦ κουβεντιάω. Ἦτανε μιὰ νύχτα π' ἄλλη δὲ θυμάμαι ὅσο χρονῶ κ' ἂν εἶμαι... Ὁ ἀέρας ἐφουσομάνας στὸ κανάλι καὶ μοῦγκριζε, καὶ ἡ σκεπὴ ἀκόμα τῆς χαμωκέλλας ἔτριξε. Τὰ δέντρα εἶχανε στήσει μυρολόι. Καὶ τὰ σκυλλὰ οὐρλιάζανε. Καὶ τὸ κύμα ἐβόγγαγε, λές κ' ἢ θάλασσα ψυχομαχοῦσε. Δυὸ ἀπ' τὰ μεσάνυχτα! Κι' ἐγὼ στήν ἔρημ στρώσι, ξεγυρπιτισμένη ἀπ' τὴ λαχτάρα, ἐγύριζα καὶ ἄκουγα τὰ παραξένα σφουρίγματα τοῦ ἀέρα στὰ παραθύρια. Ἀπὸ βραδὸς ἢ μάννα μου—ἀγία τὰ χόματα πού τὴν κρατοῦν—στὸ ἰζάκι ἔλεγε τὸ παραμῦθι τὸ παλιό, γιὰ τὸ παιδί π' ἀγάπησαν νεράιδες καὶ τὸ καταμεσήμερο μὲς τὸ πηγάδι τὸ κατέβασαν, σὰν πῆγε λίγο νὰ δροσιστῆ καὶ πειὸ δὲ φάνηκε στὸν κόσμο!...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Ἀνατριχιάω.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ἄμ' ἐγὼ; Εἴκοσι χρόνια πάνε τώρα... Αὐτῆνε τὴ βραδυά ἀπ' τὸ μυαλό μου μονάχα ὁ χάρος θὰν τὴ ξεγράψῃ [σὰν ἀφηρημένη, σὰν προσηλωμένη στήν ἱστορία της, στήν τρομερὴ ἀνάμνησιν]. Ἀγρυπνῆ... Ὁ ἀντρας μου κοιμῶταν.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τί λές;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [ἀφηρημένη]. — Ξάφνου ἢ πόρτα ἀνοίγει σὲ κάποιον δυνατὸ φῶσημα τοῦ ἀέρα,

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

Πέτρος, Μάνθος, Κερά Καλή, Πηνελόπη.

Ὁ Μάνθος κοί ὁ Πέτρος ἔρχονται ἀπὸ τὴν ταβέρνα.

ΜΑΝΘΟΣ [πλησιάζοντας]. — Τί, ἀκόμα δῶ; ΠΕΤΡΟΣ — Κουβέντα δόσε στίς γυναῖκες νὰ ξημερώσουν!

ΜΑΝΘΟΣ [εἰρωνικῶς]. — Γιὰ τὸ μύλο μας δὲν ἤρθες, κερά Καλή;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τροσομάρα μου! τὸν ξεχάσα.

ΠΕΤΡΟΣ [γελῶν]. — Δὲς τότεπα μὴν κολλήσης;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [πρὸς τὴν Πηνελόπη]. — Φέρτονε, γειτόνισσα, νὰ ζῆς... [πρὸς τὸ Μάνθο]. Ἐδῶ κάτι ἔλεγαμε καὶ πέρασε ἡ ὥρα δίχως καὶ μεῖς νὰ νοιώσουμε.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Πάω [πηγαίνει νὰ τὸν φέρῃ].

ΠΕΤΡΟΣ [πρὸς τὴν κυρά Καλή]. — Ἐτσι περνάει ἡ ὥρα. Σὰν εἶμαι γὼ στὸ ψάρεμα, δὲ νοιώθω ποτε βραδυάξει.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [γροῖζει μὲ τὸ μύλο]. — Πάρτονε, κυρά Καλή.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [ἀναχωροῦσα]. — Εὐχαριστῶ καὶ καληνύχτα...

ΟΛΟΙ — Καληνύχτα, Κερά-Καλή.

ΜΑΝΘΟΣ — Καὶ δὲν πάμε νὰ πάροουμε καμμιὰ μπουκιά; Ἐνύχτωσε τί λέτε;

ΟΛΟΙ — Πάμε... [μπαίνουν στὸ σπίτι τους].

ΣΚΗΝΗ Η'.

Βάγγος καὶ Αὐγή.

Νυχτώνει εἰς τὴν σκηνὴν σιωπῆ. Ἀπὸ ἓνα βουνὸ πέρα στὴ θάλασσα ἓνα γεμάτο φεγγάρι κόκκινο ἀναδύει. Ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της βγαίνει ἡ Αὐγούλα πρὸς τὴ θάλασσα.

Αὐγὴ [ἀγνατεύοντας]. — Ἀκόμα νὰ φουρήσῃ γεμάτα ὁ Νοτιάς. Ὁ πατέρας εἰομιάστηκε. [δειχνοντας πρὸς τὴ θάλασσα]. Νὰ καὶ ὁ «Ἀτρόμητος»! Κι' ἀλήθεια πόσες φορές ἐδάκρυσαν τὰ μάτια μου προσμένοντάς τον... [μετὰ μικρὰν σιγῆν]. Πάλι μονάχη, πὼς δὲν μπορῶ, Θεέ μου, νὰ πῶ: εἶμαι μονάχη! πὼς φοβάμαι! [βλέπει τὸ Βάγγο, πού βγαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του, ὑποχωρεῖ δύο-τρὶα βήματα καὶ μουρμουρίζει]. Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου!...

ΒΑΓΓΟΣ [προχωρῶν δειλὰ]. — Αὐγούλα, μὴ φύγῃς... Στάσου! Γιατί φοβάσαι, Αὐγούλα; Γιατί, ἐμένανε φοβάσαι;... Γιὰ θυμήσου. Στὰ χορτάρια, στὴ στέρνα, στὸ μύλο, στὸ περβόλι... Ἀγκαλιασμένοι. Μαζὶ ἐπαίσαμε. Κι'

καὶ τὸ καντήλι σβύνει!... Ἐπιάστηκε ἡ πνοή μου. Γιὰ δὲς; ἀνατριχιάω.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Κι' ἐγὼ. Μὴν τῶχεις λίγο;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [συνεχίζουσα]. — Ἡ διπλωμανταλωμένη ἢ πόρτα ἀνοίξε! Ὁ ἀέρας, ἓνας ἀέρας μανιασμένος, ἐμπῆκε μὲς στὸ σπίτι καὶ οἱ μπερτέδες τῶν παραθυριῶν φτερούγιασαν στὴν κάμαρη, σὰν τὰ φτερά κάποιου ἀητοῦ!... Καὶ 'κεῖ... ἐκεῖ... — μὰ δὲν εἶνε νὰν τὸ πιστέψῃ ἀνθρώπος—ἓνας ἴσκιος, ἴσκιος ψηλός, ἴσκιος ἀνθρώπου, σὰν ἀπὸ φῶς, μὲ πρόσωπο σὰν ἥλιο, πού ὄλο τὸ σπίτι ἐφεξε!... Τὰ χεῖλια του, τὰ γελαστὰ τὰ χεῖλια του — σὰν νάναι ἡ ἴδια ὥρα τὸ θυμοῦμαι! — σὰν διψασμένα γιὰ φιλί! Τὰ μάτια του, δυὸ ἄστρα, πὼς μὲ κύτταξαν! Καὶ ζύγωνε καὶ ζύγωνε... Σὰν φτερούγιασμα πουλιοῦ, πού τὸ ξετρέχει τὸ γεράκι, ἐχτύπηε ἡ καρδιά μου, καὶ ἡ πνοή μου ἐπιάστηκε... Μ' ἀγκάλιασε. Σὰν κάποιον γλυκὸν ἀέρα ἔνοιωσα νὰ μοῦ χαϊδεύῃ τὰ μαλλιά, κ' ἀπάνω στὰ μάγουλά μου κάποιον μῦρο. Ἀὐς καὶ μὲ φίλησε. Ἐπρόφτασα νὰ βάλω μιὰ φωνή, μιὰ δυνατὴ φωνὴ καὶ λιγοθύμησα.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Κι' ὕστερα; Ὑστερα;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ἐξύπνησεν ὁ ἀντρας μου καὶ ἀνταρῆτῃ ἢ γειτονιά. Σ' ὄλους τὸ εἶπα, πού νάθε μαραθῆ τὸ στόμα μου. Σ' ὄλους τὸ εἶπα. Κεῖνες τῆς μέρες ἔνοιωσα πὼς εἶχα πιαστῆ τὸ Βάγγο...

Ἀκολουθεῖ σιγῆ

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [διακόπτουσα τὴν σιωπὴν]. — Ὁ κόσμος τ' εἶναι! [ὡσάν ἀποτεινομένη στὸν ἑαυτὸ της]. Τί ἀλλόκοτο παιδί, ἀλήθεια!... Κάνει καλὰ πού φεύγει...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Δὲν ξέρω. Μονάχα εἰοῦτο ξέρω: Σ' αὐτὸ μου τὸ παιδί, θάβω κάθε μ' ἀγάπη. Δὲν ξέρω πὼς, τὰ μάτια του μοιάζουνε τ' ἀστραφτερά τὰ μάτια, ποῦχε τῆς ἀπομόναχης βραδείας τὸ ἴσκιωμα.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [μονολογοῦσα ἀργὰ]. — Τεῖν' τὰ παραξένα στὸν κόσμο!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Παραξένα καὶ νάξερές δὲν εἶν' κακὸς ὁ ἄμοιρος!... Ἐγὼ τὸ ξέρω, ἢ μάννα του. Ἐχει μεγάλες καλωσύνες, κυρά-Καλή, μὰ τὸνε κακοπιάνονται κ' εἶνε περιφάνος αὐτός. Αὐτὸ 'ναι τὸ κακὸ του...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Ἄμ' ἔχει καὶ παραξενιές, γειτόνισσα, συχώραμε.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ἐ! δὲ σοῦ λέω, μὰ ποῖος ἀνθρώπος δὲν ἔχει τις δικές του σ' αὐτὸν τὸν κόσμο;...

ή μάνα σου σάν σ' έβλεπε [άναστενάζει].— Τη θυμάσαι τή μάνα σου. Έφύτρωσε ψηλό 'να κυπαρίσσι στόν τάφο της. . . ψηλό ώσάν κι αυτή, κι' ώσάν κι' έσέ, Αδγούλα. . . Η μάνα σου θυμάσαι πού σ' έφώναζε; [μιμείται τήν φωνή της]. . . «Αδγούλα!» . . . «Αδγούλα!» . . .

ΑΥΓΗ [άδημονοῦσα]. — Μά πές μου σάν τί θέλεις νά πής γλίγωρα' κι' ο πατέρας θά κατεβή στο περιγιάλι καί. . . "Υστερα, τί με θέλεις; "Όλοι μου κρέμασαν κουδούνια στο νησί, με δίχως νάχω είδησι. Κι' έχτες άκόμα μούπαν. "Όλο στο σπίτι σας φέρνει βόλτες έκείνος ο χαμένος, πού μυαλό δέν έχει στο κεφάλι κι' ούτε δεκάρα τσαμιστή στην τζέπη! . . .

ΒΑΓΓΟΣ [λυπητερά]. — Σου κρέμασαν κουδούνια καί σε νοιάζει. . . Τί νά σου πώ; . . . "Ακόμα, Αδγούλα, δέν τό ξεχνάω ένα φιλι. Τί ημέρα ήτανε! Τί "Ηλιος! Σάν τήν ημέρ' αυτή, με τό μεγάλο της τόν "Ηλιο άλλη δέ στάθηκε. . . Θυμάσαι; Σ' έφίλησα για ένα κοχύλι! . . . "Επερπατούσαμε κεί δά. . . "Εγώ τό είχα πιάσει ένα κοχύλι, ένα πράσινο κοχύλι. Καί μούπες: δός μου τό, Βάγγο, τό κοχύλι. Καί σουπα: νά σε φιλήσω! Καί στώδωσα—καί τό κοχύλι κι' ένα φιλι, όπου νάν τό ξεχάσω δέν μπορώ. Τί ημέρα εΐτανε! Τί ήλιος! καί τί κόκκινα τά μάγουλά σου, καί τ' αυτιά σου πώς κοκκίνιζαν στόν "Ηλιο, τά μικρά τ' αυτιάκια σου. . . Σ' έφίλησα, όπως φιλούσε τά πόδια σου τής θάλασσας ο άσπρος ο άφρός. . .

ΑΥΓΗ — Τί τά θυμάσαι τά παληά, παιδιά εΐμαστε τότες. "Υστερα πέρασαν χρόνια. "Εγώ δέν τά θυμούμαι κειό. . . "Υστερα άκου: Τό βλέπεις τούτο 'δώ τό σπίτι μας; Εΐνε αυτό τό πειό ψηλό μες τό νησί' καί βλέπεις τό καράβι; εΐνε τό πειό μεγάλο. . . Εΐσαι ψαρά παιδι κι' εγώ άρχοντοπούλα. . . "Επειτα, συλλογίσου πως πάντα ο φόβος ήσούνα με τό νησί. . . [σιγά] μες τό νησί καί άκόμα εΐσαι για μένα ο φόβος. [δυνατά]. Τά λόγια σου παράξενα μού φαίνονται, πως νά στο πώ. . . καί ή φωνή σου, καί τά μάτια σου. . . Πώς με κυττάεις, θέ μου! . . .

Κάνει νά φύγη, ο Βάγγος τής κλει τό δρόμο.

ΒΑΓΓΟΣ [περιλυπος]. — Τί τά θυμάσαι τά παληά! . . . παιδιά εΐμαστε τότες! πέρασαν χρόνια! . . . "Όμως εγώ — καί παιδι όπου δέν ήμουν, για' είχα μέσα δώ πέρα καί, όχι όπως όλα τά παιδιά — παιδι άπόμεινα καί τά θυμάμαι τά περασμένα. "Απόμεινα παιδι καί στην ψυχή καί σ' ούλα. . . καί δέ λογάριασα ποτές

μου ούτε τό σπίτι σας ούτε καί τό καράβι, ούτε καί τήν ζωή μου. Δώδεκα χρόνια τώρα ζω με μιάν άγάπη, πού μες τά στήθια μου άντρείψε — τήν άγάπη σου — καί με μιάν ενθύμησι γλυκειά των περασμένων! . . . Για τούτο εΐν' τά λόγια μου παράξενα καί με φοβάσαι. . . Μεγάλες εΐν' άλήθεια, έπήγες στο σκολειό καί 'γώ πάντα τραβούσα πέρα στα βράχια καί στην άμμουδιά ψαρεύοντας κοχύλια, πράσινα κοχύλια, για νά θυμάμαι τό φιλι! . . .

ΑΥΓΗ — Σούπα, τί νάν τά θυμάσαι τά περασμένα τώρα!

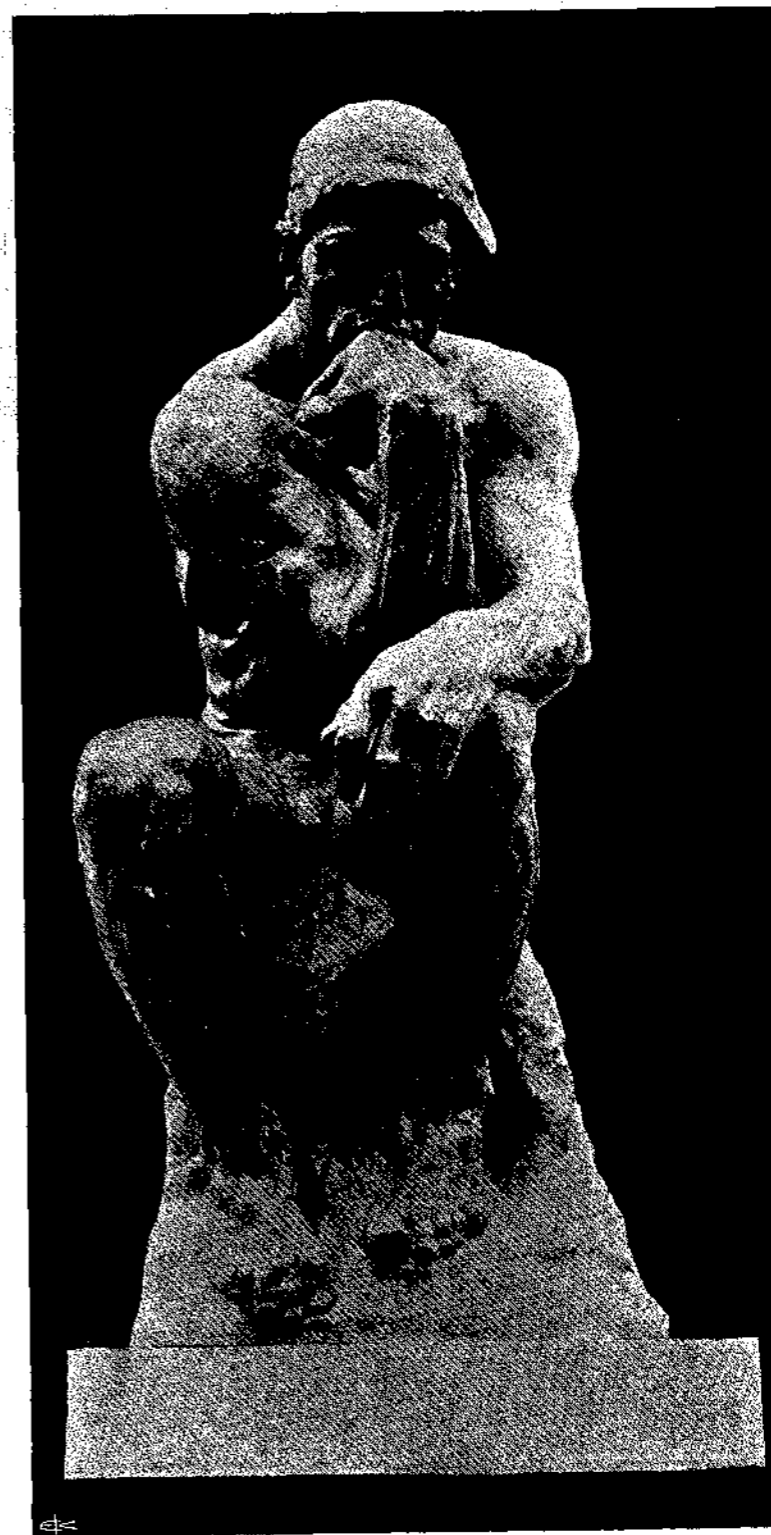
ΒΑΓΓΟΣ — "Όμως εγώ στα περασμένα ζω, για' εΐνε ώραία τά περασμένα. . . "Υστερα, σάν έγύριζες άπ' τό σκολειό, έρχόμουν στο περιβόλι σας άπ' έξω. . . Εΐχα μιά τρουπίτσα άνοιζει στο φράχτη σας κι' έκρυφοκύτταζα. Κι' έκρυφοκύτταζα για σένα, Αδγούλα! . . .

ΑΥΓΗ [σχεδόν θυμωμένη]. — Νά σ' έπιανε ο πατέρας μου! . . .

ΒΑΓΓΟΣ [με πολύ θλιβερόν τόνον]. — Κι' άκόμα ως τά χτες! . . . Κι' έβλεπα τό ρόδα, Αδγούλα, κι' ένοιωθα τήν εΐωδιά τους. Καί ώρες, ώρες, ρώταγα. Τί νάτανε; ή εΐωδιά των ρόδων ή τού κόρφου σου; Κι' έβλεπα τά κρίνα, Αδγούλα, καί ώρες ρώταγα τί νάτανε; Τά κρίνα ή τού λαιμού σου ή άσπράδες; Καί οι λαιμοί των κύκνων, πού πλέχουν μες τή στέρνα σας, τά μαρμαρένια σου τά μπράτσα μου εΐμοιαζαν, έτοιμα κάποιον ν' άγκαλιάσουν. Κι' ένοιωθα, σάν ήμουν μακρυνά σου, μιά μουσική, μιά μουσική κι' έχάιδευε τό στήθος μου. Κι' ήταν τής ενθύμησής σου ή μουσική. Κι' άταν άπό κοντά μου πέρναες, ή σ' έβλεπα πίσω άπ' τό φράχτη. . . εκεί κοντά, μιά φωτιά νά καίη καί νά φουντώνη καί στο κεφάλι μου εδω μιά παραζάλη. Κι' εΐται εστοχαζόμουνα τό φράχτη νά πηδήσω καί νά σ' άρχίσω στα φιλιά, σάν τότε με τό πράσινο κοχύλι! . . .

ΑΥΓΗ [ντροπαλή]. — Νά δά ή ώρα! Καιρό δέν έχω 'δώ νά καθουμαι για νά μου λές λόγια τρελλά, παραξενιές. . . "Επειτα κι' ο πατέρας δέν άργεί. . . [κάνει νά φύγη].

ΒΑΓΓΟΣ [Τήν έμποδίζει]. — "Όχι. . . όχι δέ θά φύγης πριν στο εΐπώ, εκείνο πού δέ λέγεται. . . Εΐσαι κακή, Αδγούλα, κάνεις για μένανε καί σ' ο,τι καί ούλο τό νησί. "Ακου: εγώ τά βράδνα, Αδγούλα, τς νυχτιές, νά σάν κι' αυτή με τό φεγγάρι, τό ματωμένο τό φεγγάρι, σάν τήν καρδιά μου ματωμένο, ώρες κάτω άπ' τό παραθύρι τό κλειστό με τόν κισσό προσμένω κι' άγναντεύω. . . "Επήρα τό βιολί μου, προχτες άκόμα,

Ο ΣΚΕΠΤΟΜΕΝΟΣ

Α. PONTEN

κι' ἦρθα στὸ παραθύρι καὶ ἔψωσα, ὄχι μονάχα ἴσα με κεῖ, ὡς τὰστρα ἔψωσα τὸν πόνο μου. Ὡς τ' ἄστρα ποὺ ἀνοφέγγανε ἀπὸ ψηλά... Μ' ἀλλοίμονο. Μεγάλος εἶνε ὁ πόνος μου καὶ τὸ βιολί μικρὸ νὰ πῆ τὸν τέτοιον πόνο. Δὲν ξέρω ἂν ἄφηκε ὁ ζηλιάρης ὁ ἄνεμος νὰ φτάσῃ ἢ φωνή μου στὴν κάμαρά σου. Ἐγὼ μονάχα τὸ ἀχνὸ κανιτζι σου, τρεμουλιαστὸ ἐκύτταζα ποὺ ἔφεγγε, καὶ θάρρενα τὴν ψυχὴ σου!...

ΑΥΓΗ [μοναχῆ]. — Θέ μου! τί παραξένα τὰ λόγια του!...

ΒΑΓΓΟΣ [συνεχίζων]. — Καὶ ὦρες, Αὐγούλα, ὄχι ἀπάνω στὶς χορδὲς μὰ στὴν ψυχὴ μου τὸ θλιβερὸ δοξάρι ἄγγιζε, σὰν πριόνι!... Αὐγούλα, δὲν ξέρω, μ' ἄλλα λόγια σ' ἀγαπῶ.

ΑΥΓΗ — Ἐγὼ ὄχι ὁμως! πὼς νὰ στὸ πῶ; Ἄσε με πειὰ νὰ φύγω... Μοῦ τόπειπε κι' ὁ πατέρας ὄλοι μου τῶπανε. Θὰ πάρω ἀρχοντόπουλο γιατί ἀπὸ μικρὴ εἶμαι κανακεμένη κι' ἀρχοντοπούλα ἐγὼ. Μονάχα σὺ δὲν εἶσαι νὰ μάγαζες μὲς τὸ νησί... Στὸ λέω, στόπειπα καὶ γράφε το! ἄντρα μου δὲ σὲ παίρνω, ποὺ ὄλοι σὲ φοβῶνται καὶ σὲ δείχνουνε... ὁ «γυιὸς τοῦ Ἰοκίου»!...

ΒΑΓΓΟΣ — Ἄλλοίμονο δὲν ἔνοιωσες ἀκόμα τὴν ἀγάπη. Κι' ἀκόμα στὴν ψυχὴ σου ἠχολογοῦν τὰ λόγια τοῦ πατέρα σου καὶ τοῦ νησιοῦ. Ἡ ἀδύνατη ἢ καρδιά σου στὰ χῶματα θὰ σέρνονταν, ἂν δὲν εἶχες τὸ σπῆτι τὸ ψηλὸ γιὰ νὰ ψηλώνης τὴν περιφάνεια καὶ τὸ μπόι σου, γυναῖκα! [τὸ γυναῖκα αὐτὸ τὸ λέει περιφρονητικά. Σιωπῆ λίγο καὶ ἔπειτα σὰν νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ κάποιο πρᾶγμα ποὺ βλέπει πέρα στὴ θάλασσα]. Ἄληθεια τόπειπες! εἶσαι μακρὰ ὑπὸ μένα, [θυμωμένα καὶ μὲ ὑπερηφάνεια]. Κύττα αὐτὸ τὸ μᾶκρος, τῆς θάλασσας αὐτὸ τὸ μᾶκρος! Κύττα τὴ χρυσὴ τὴν ζώνη, σὰν ζώνη κάποιας ξωτικιάς, τὴ χρυσὴ, τὴν κόκκινη τὴ ζώνη ποὺ στέλνει τὸ φεγγάρι, πέρα κεῖ στὴ θάλασσα. Κύττα ἐκεῖ στὴν ἄκρη ποὺ δὲν φτάνει ἀνθρώπου μάτι, ποὺ οὔτε θὰ φτάσῃ. Κύττα. Ἐχω μὲς τὴν ψυχὴ μου ἐγὼ καὶ στὴν ἀγάπη μου κάτι ἀπ' τὸ ἀτέλειωτο μᾶκρος τοῦ πελάγου! Τὸ μάτι σου δὲ φτάνει ὅσα με κεῖ! Διῶξε τὰ μικρὰ ποὺ σοῦ κρατοῦν τὰ μάτια σου κλεισμένα, θαμπωμένα, καὶ δές με δῶ κατὰματα: Ἐχω ἐγὼ μὲς τὴν ἀγάπη μου κάτι ἀπ' τὸ ἀτέλειωτο μᾶκρος τοῦ πελάγου!

ΑΥΓΗ — Θέ μου, πὼς μὲ κυττάει!...

ΒΑΓΓΟΣ [κρατεῖ σιωπηλὰ στὰ χέρια του τὸ πρόσωπο, σὰν νὰ κλαίῃ. Ἐπειτα ὀρθώνεται περήφανος]. — Μὴν τὸ ξεχνᾶς, Αὐγούλα. Αὐγούλα, ἔχε γειά!... [μπαινὲι στὸ σπῆτι του. Ἡ Αὐγούλα μένει σαστισμένη].

ΣΚΗΝΗ Θ.

Ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ [Βγαίνοντας ἀπ' τὸ σπῆτι του]. — Ἄ, ἐδῶ εἶσαι, Αὐγούλα μου, σὲ γύρευα: ἢ ὦρα εἶνε νὰ κάμουμε πανιά, καὶ θάχουμε τὸν ἄνεμο κατάπρωμα. Μὰ τί; σὰν κάτι νᾶχης...

ΑΥΓΗ [ταραγμένη]. — Τίποτα [τὸν ἀγκαλιάζει δακρυσμένη]. Πάλι θὰ μείνω μοναχῆ, πατέρα, φεύγεις.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ [συγκινημένος]. — Ἐχεις δίκιο... Εἶνε γραμμένο ἀπὸ μικρὸς τὴν ἡσυχία τοῦ σπῆτιοῦ νὰ μὴν τὴν ἀπολάψω. Πάντα ἀπὸ δεκαοκτὼ χρόνων παιδί, παλεύω μὲ τὰ κύματα καὶ μὲ τὸ χάρο [δακρύζει]. Μικρότερη σ' ἄφηνα κάθε μου ταξεῖδι καὶ σ' εὐρισκα στὸν ἐρχομὸ μου μεγαλύτερη, παιδί μου [τὴν φιλεῖ]. Μὰ ἔγνοια σου πειὰ. Ἐγέρασα. Καὶ δὲ βαστᾶνε πειὰ τὰ κότσα μου γιὰ τοὺς τρελλοὺς χοροὺς τῆς θάλασσας, ποὺ δὲ γερνάει ποτέ της. Ταξεῖδι δὲν περνᾶει ποὺ νὰ μὴν τὸ εἰπῆ μὲ τὰ καμώματά της πὼς ὄσο πάει καὶ ξανανοιώνει. Ἐμένα τὰ μαλλιά μου ἀσπρίσανε. Ἀσπρίζουνε κεινῆς τὰ κύματα μονάχα. Τὸ κύματα τὰ ὑπουλά...

ΑΥΓΗ — Σὲ τοῦτο τὸ ταξεῖδι θὰ μᾶς γυρίσῃς γλίγορα, πατέρα, δὲν εἶνε ἀλήθεια;

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ — Ναι, παιδάκι μου. Καὶ νὰ σοῦ πῶ, ἐπάλαιψα ὅτι πάλαιψα, θὰ ξανασάνω τώρα τὰ λίγα μου τὰ χρόνια. Κάτι μου λέει πὼς τὸ ταξεῖδι ἐτοῦτο θάνατι ἀπ' τὰ στερνά μου. Δὲν ξέρεις πὼς ἐδίψασα νὰ κάτσω. Σὰν τὸ στρατιώτη τὸν παλῆ ποὺ ἐχόρτασε πολέμους καὶ τὴν εἰρήνη ἀναζητᾶ. Θέλω νὰ μείνω κοντὰ σὲ σένα. Νὰ σὲ παντρέψω, νὰ σὲ ἰδῶ νυφοῦλα καὶ νὰ χορέψω στὰ γόνατά μου τὰ παιδιὰ σου. Αὐτὸ ναι τὸ στερνὸ μου τὸνειρο καὶ ὕστερα ἂς γίνῃ κεινο ποὺ ξέρει ὁ Θεός.

ΑΥΓΗ [τὸν ἀγκαλιάζει καὶ τὸν φιλεῖ]. — Μὴ λές, πατέρα μου, γιὰ τέτοια, μὴ λές!... Θὰ ζήσης χρόνια ἀκόμα.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ [πικρὰ μειδιῶν]. — Ἄφοῦ τὸ θές. Γιὰ χάρι σου καὶ μὲ τὰ γερατεῖα, καὶ μὲ τὸ χάρο τὰ βάνω. [κυττάζοντας πρὸς τὴ θάλασσα]. Ἄ! Ἄ! Ἐσῆκωσε γιὰ καλά... Ἄκου τώρα νὰ σοῦ πῶ... Εἶπα στὸν μάρμα σου νὰ ρθῆ γιὰ συντροφιά. Νὰ κάνῃς ὁμως φρόνιμα τ' ἀκούς;...

ΑΥΓΗ — Ὅσο γι' αὐτὸ...

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ — Καὶ νὰ φυλάγῃς τὰ βράδια μὴν ἔχουμε τὰ ἴδια... μονάχα νὰν

τὸ συλλογίζουμαι πὼς εἶσαι ἄρρωστη, αὐτὸ μοῦ φτάνει.

Ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπῆτιοῦ τὸν βγαίνουν οἱ: Μάνθος, Πηνελόπη, Βάγγος καὶ Πέτρος.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ πρὸς ὄλους]. — Καλησπέρα σας!... [πρὸς τὸν Βάγγον]. Ἐτοιμος, παλικάρι μου;

ΒΑΓΓΟΣ — Ναι, ἔτοιμος.

Ἡ Κερά-Καλὴ προβάλλει νὰ ξεπροβοδίσῃ τοὺς ταξεῖδιῶτες.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Νάμαι κι' ἐγὼ!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Καλῶς τηνε. [Ἀναστενάξουσα]. Μᾶς φεύγουν.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ [προχωρεῖ καὶ χαιρετᾶ ὄλους]. — Ἐχετε γειά.

ΟΛΟΙ [ἀπαντοῦν χωριστά]. — Καλὸ καταβόδιο, καλὲς ἀντάμωσες, καλὸ ταξεῖδι.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ [ἀγκαλιάζει καὶ φιλεῖ τὴν κόρη του]. — Φρόνιμα. Καὶ νὰ φυλάγῃς. Τ' ἀκούς; Ἐχε γειά... [Μπαίνει στὴ βάρκα ποὺ περιμένει. Ἐν τῷ μεταξύ προχωρεῖ ὁ Βάγγος καὶ ἀποχαιρετᾶ ἕνα ἕνα σιωπηλὸς. Τὴ μητέρα του τὴν ἀγκαλιάζει. Ἐπειτα τὸν πατέρα του. Ἐπειτα τὸν Πέτρο καὶ τὴν Κερά Καλή. Σ' ὄλους λέει]:

ΒΑΓΓΟΣ — Ἐχετε γειά. [Ἐπειτα πλησιάζει τὴν Αὐγὴ, ἀναστενάζει. Τῆς σφίγγει σιωπηλὸς τὸ χέρι καὶ τὴν κυττάει μὲ ἔκφρασι περιλυτον. Ἐπειτα γρήγορος μπαίνει στὴ βάρκα, τὴν λύνει καὶ πιάνει τὰ κουπιά. Μόλις αὐτὴ ἀπομακρύνεται λίγο φωνάζουν ΟΛΟΙ]. Στὸ καλὸ, στὸ καλὸ!

ΒΑΓΓΟΣ Μουρμουρίζοντας πρὸς τὸν ἑαυτοῦ του καὶ κυττάζοντας τὴν Αὐγὴν. Ἐχω στὴν ψυχὴ μου κάτι ἀπ' τὸ ἀτέλειωτο μᾶκρος τοῦ πελάγου!...

Ἡ Αὐγὴ ταράσσεται. Ὅλοι μένουν μὲ ὕφος ἀνθρώπων ταραγμένων.

ΑΥΛΑΙΑ

ΣΗΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

[Ἐπειτα συνέχεια]

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Τοῦ Κωνσταντίνου Χρηστομάνου

Ἐἶπε νὰ μοῦ πῆ τὸ παραμῦθι
Τὸ παλιὸ, ποὺ ἀλησμονήθη.
Κ' ἔσκαψε κι' ἀνανοήθη, σὰ γρηγοῦλα,
Μ' ἄνθια στὴ μορφῆ, μῆλα στὰ στήθη,
Ἐκατὸ χρόνων παιδοῦλα,
Κι' ἄρχισε τὸ παραμῦθι:

»Μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρὸ ἕνα παλικάρι
Βασιληᾶ παιδί καὶ ρήγισσας καμάρι
Μιὰ παιδοῦλα ἀγάπησε, καλὴ ὦρα
Ὅπως ἀγαποῦν καὶ τώρα...»

— Ὅπως ἀγαποῦν καὶ τώρα.

»Κ' ἦτανε φτωχὴ ἢ παιδοῦλα, μὰ εἶχε βιό της
Κάλλη καὶ δροσιὲς στὸ μερδικὸ της
Κ' ἢ ἀγάπη εἶνε τυφλὴ, καλὴ ὦρα
Σὰν καὶ πάντα, σὰν καὶ τώρα

— Σὰν καὶ πάντα, σὰν καὶ τώρα.

»Καὶ τὸ βασιλόπουλο ἕνα βράδυ
Τὴν ἀγκάλιασε τρελλὰ μὲς στὸ σκοτάδι

Καὶ τὴ φίλησε γλυκὰ, καλὴ ὦρα
Ποιὸς τὸ ξέρει! σὰν καὶ τώρα...

— Ποιὸς τὸ ξέρει! σὰν καὶ τώρα.

»Τὴν κορῶνα του τῆς βάζει στὸ κεφάλι
Καὶ τὰ στήθια της τὰ κάνει προσκεφάλι
Καὶ τῆς λέει λόγια γλυκὰ κι' ἀκόμα
Ὅσα λὲν στόμα μὲ στόμα...

— Ὅσα λὲν στόμα μὲ στόμα.

—Κ' ὕστερα, πὼς νὰ στὸ πῶ, καλέ μου;
Κ' ὕστερα... Τὸ ξέχασα, γλυκὲ μου
Τὸ παλιὸ τὸ παραμῦθι...

—Κι' ἂν τὸ ξέχασες, τὸ ξέρον ταιρία, ταιρία

—Ρῶτα νὰ σ' τὸ ποῦν-τὰ περιστέρια,
Ρῶτα νὰ σ' τὸ μάθουν τὰ τρυγόνια,
Νὰ σ' τὸ κελαιδήσουνε τὰ γρόνια...

Κ' ὕστερα λησμονά το, ποὺ ἀλησμονήθη!
Κ' ἢ ζωὴ μας κ' ἢ ἀγάπη παραμῦθι.

Φρεατιδα, Αὐγουστος 1907. ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ διανύουν τὴν πλέον κρίσιμον περιόδον τῆς νεωτέρας μας Ἱστορίας, τῶν δ' ἐκλεκτῶν καὶ τῶν βλεπόντων ὀπίσω ἀπὸ τὰ γειτονικά βουνά, ὑπὲρ τὰς κορυφὰς τῶν ὁποίων μετ' οὐ πολὺ ὀγκοῦμενα θάνατόν ποιν ἀπειλητικά διὰ τὰ θολώσουσι ὀριστικῶς τὸν ἀνατολικὸν ὄριζοντα, προάγγελοι μιᾶς δυσπροβλεπτοῦ διεθνοῦς ἰσως καταγίδος, τὰ μαῦρα σύγνεφα τῶν παντοδαπῶν ἀξιώσεων, τῶν συγκρουομένων πρὸς τὴν ὀνειροπολουμένην ἀποκατάστασιν μιᾶς Μεγάλης Ἑλλάδος, — εἰς ἓνα διακαῆ πόθον κοινὸν συνηνωμένοι αἱ βλέψεις καὶ αἱ σκέψεις τείνουν καὶ πρέπει ἀδιαλείπτως νὰ τείνουν πρὸς μίαν κοινὴν καὶ ἐντεταμένην προσπάθειαν ὄλων τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, πρὸς ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτεραν καθολικὴν ἐσωτερικὴν ἀνάπλασιν, μάλιστα δὲ τὴν στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν ἀνασύνταξιν, ἵνα μὴ μᾶς εὖρη ἀπροπαρασκευάτους ὅταν ἐκσπάσῃ αὐρίον ὀριμαζούσα ἡ βαλκανικὴ θύελλα ἐπικαίρως, ἐπιζόμεν, κάθε Ἑλλήν θὰ εἶχε τὸ ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσῃ εἰς πρόχειρον βιογραφικὸν σημεῖωμα τινὰ περὶ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ διενθύνοντος τὴν στιγμὴν ταύτην τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ τῆς μεγάλης βυζαντινῆς οἰκογενείας Θεοτόκη, κλάδου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐπατριδῶν Ὀκταβιανῶν, καταγόμενος ὁ πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κύριος Γεώργιος Ν. Θεοτόκης, ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1843 ἔτος ἐν Κερκύρῳ, ἐκ πατρὸς Νικολάου Θεοτόκη καὶ μητρὸς Ἀδελαΐδος Βεντούρα. Διαπαιδαγωγηθεὶς εἰς τὸ ἐκεῖ φημισμένον τότε λύκειον Πετρούσοπουλον, ἠκολούθησε ἔπειτα τὰ ἐγκύκλια μαθήματά του εἰς τὴν φιλολογικὴν σχολὴν τῆς ἀκαδημασίας τότε Ἀκαδημίας τοῦ Γαλιφοῦδ.

Οἱ σύγχρονοί του ἐν Κερκύρῳ μετὰ συγκινήσεως ἐνθυμοῦνται ἀκόμη τὴν ἔντονον καὶ ἐκφραστικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ συμπαθοῦς νεανίου συμμαθητοῦ των, ὅστις ἔρηβος ἔτι μὲ τὸ ἄβρον καὶ ἐπίχαρι ἦθος του, μὲ τὴν εὐστροφον ἀγγινοσίαν του, ζωηρὸς καὶ γενναῖοψυχος, ἐγνώριζεν ἔνωρις ἥδη νὰ προσελκύῃ περίεξ του καὶ νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν δι' ἀβιάστου γλυκύτητος καὶ προσηνείας, ἐπισπόμενος τὴν αὐθόρμητον ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην τῶν ὀμηλικιωτῶν του καὶ ἀναγνωρίζο-

μενος ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀρχηγὸς μεταξὺ ἴσων, διὰ τῶν φυσικῶν του προτερημάτων, ἐκδηλουμένων τοσοῦτον μόνον ἐμφανῶς, ὅσον ἤρκει νὰ ὑπερέχῃ τῶν ἄλλων, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ πληγῶν ποτὲ τὴν ζωηρὰν νεανικὴν φιλαυτίαν των. Διερχόμενος τὰς ὥρας τῆς σχολῆς εἰς τὰς ἰδιαιτέρως προσφιλεῖς του ἀσκήσεις τῆς ἀγγλικῆς γυμναστικῆς, δὲν ἐδαπάνη εἰς τὰς διασκεδάσεις μόνον τὸν ἑκτὸς τοῦ σχολείου του χρόνον. Διδαχθεὶς ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀπὸ ἐμπείρους διδασκάλους κατ' οἶκον, ἐξέμαθε τελείως νὰ ὀμιλῇ καὶ νὰ γράφῃ ἀπταιστῶς, ἑκτὸς τῆς μητρικῆς γλώσσης, τὴν γαλλικὴν, ἀγγλικὴν καὶ ἰταλικὴν, θαυμαζόμενος πάντοτε καὶ μέχρι σήμερον διὰ τὴν εὐρείαν γλωσσομάθειάν του.

Ἀπὸ τὴν μικρὰν του ἡλικίαν ἀκόμη, μὲ τὴν ἔμφυτον εἰς αὐτὸν καλαισθητικὴν λεπτότητα, ἐπεμελεῖτο ἑαυτὸν. Πάντοτε δὲ κόσμιος, καὶ κομπορηπὴς τὴν περιβολήν, ἀνευ ἐκζητήσεως τινὸς ἢ ἐπιτηδεύσεως, συνεπλήρου ἤδη ἔκτοτε τὰς ἀπὸ φύσεως καὶ καταγωγῆς ἀριστοκρατικὰς του τάσεις δι' ἐπιβλητικῆς σεμνοπρεπείας καὶ ἀνδροπρεποῦς παραστάσεως ἀσυνήθους εἰς τὴν νεανικὴν ἡλικίαν.

Τὸ 1861 ἔτος μεταβὰς εἰς Παρισίους ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ ἐκεῖ Πανεπιστημίου, ἐνθα συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του τελειοποιηθεὶς καὶ διακριθεὶς πάντοτε, ἀναγορευθεὶς δὲ διδάκτωρ τοῦ δικαίου (Doctorat en droit) πρᾶγμα ἀσυνήθους δι' Ἑλλήνας σπουδαστάς. Καὶ κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διαμονὴν του διαρκέσασαν μέχρι τοῦ 1868, τὰ ἐπίζηλα προτερήματα τοῦ νεοῦ Ἑλλήνος σπουδαστοῦ, ἐγκαίρως ἀναγνωρισθέντα ἐπεβάλλοντο, ὡς ἦτον ἐπόμενον, ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν, ἀλλ' εἰς πάντα κύκλον ὅπου ἢ συμμετοχὴ του καθίστατο περιζήτητος. Ἐπιδιώκων τὰ κοινωνικὰ κέντρα τοῦ ἑκλεκτοῦ κόσμου, ὅπου καὶ διεκρίνετο, κατώρθωνε πάντοτε νὰ προσοικειοῦται πᾶσαν πνευματώδη κοινωνικὴν ἀναστροφὴν πρὸς βελτίωσιν ἑαυτοῦ, ἀποκομίζων ἐκ τῆς συγχῆς μετὰ τῶν ἑκλεκτῶν καὶ τῶν προνομιούχων ἐπιμιξίας πλοῦσια καὶ ἐπωφελῆ διδάγματα. Ἀντλῶν δ' ἐκ τῶν ἠθικῶν παραδειγμάτων τῶν ἄλλων καὶ προικισμένος μὲ σπανίαν ἀφομοιωτικὴν δύναμιν καὶ ὀξύτητα ἀντιλήψεως τοιαύτην ὥστε νὰ δύναται νὰ διακρίνῃ ἀμέσως τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ προσηκόν εἰς πᾶσαν περίστασιν, ἀλλὰ καὶ νὰ κρίνῃ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ἀσφαλῶς περὶ αὐτῶν, ἐξυπολοποιεῖ τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ἐπίκτητα ταῦτα πλεονεκτήματά του καὶ πρὸς ὀφέλειαν τῶν ἄλλων, παραινῶν καὶ συμβουλεύων τοὺς φίλους καὶ συμμαθητάς του, ὑπὸ τῶν ὁποίων αἱ συμβουλαὶ του, ἂν καὶ πρὸς ὀμηλικούς ἀπευθυνόμεναι, σχεδὸν πάντοτε εἰσρηκούοντο. Διότι ἡ ἀδόλωτος εὐκρινὴς φύσις αὐτοῦ, πρὸς τὴν ἐπιβολὴν τῆς διανοητικῆς καὶ κοσμικῆς ὑπεροχῆς του, ἐνέπνεεν εἰς αὐτοὺς τυφλὴν ἐμπιστοσύνην.

Ἐπανελθὼν ἐκ Παρισίων εἰς Κέρκυραν τὸ ἔτος 1868 ζωηρὸς καὶ εὐέλπις, πλήρης ὀρμῆς καὶ σφρίγγους, ἐπεδόθη εἰς τὸν πολιτικὸν ἀγῶνα ἀπὸ τοῦ 1871 ἔτους τὸ πρῶτον, συνεχίζων τὴν ἐνδοξον παράδοσιν τῶν εὐκλεῶν του προγόνων, ἐξ ὧν ὁ πάππος του μετασχὼν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις διετέλεσε βραδύτερον, μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν, σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ Καποδίστρια καὶ τελευταῖον ἐπὶ Ὄθωνος γεροῦσιαστῆς. Ἐκτεθεὶς κατὰ τὴν βουλευτικὴν ἐκλογὴν τοῦ ἔτους 1873 τὸ πρῶτον, δὲν ἐξελέγη μὲν τότε, συνετέλεσεν ὅμως διὰ τῆς ὑποψηφιότητός του εἰς τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἔξ ἀρχῆς δεινοῦ πολιτικοῦ του ἀντιπάλου Ἰακώβου Πολυλά. Ἐκτεθεὶς ὅμως κατ' ἐπίμονον ἀπαίτησιν τῶν πολιτικῶν φίλων του εἰς τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς τοῦ

1879 ἐξελέγη δήμαρχος Κερκύρας, πρῶτην φορὰν τότε, σχεδὸν διὰ παμπηφίας.

Ἀνθρώπος τῆς περὶ ὁπίας καὶ τῆς μορφώσεως τοῦ νεοῦ τότε δημάρχου Κερκύρας κ. Θεοτόκη, ρηξικέλευθος καὶ νεωτεριστικὸς, ἀναλαμβάνων πρῶτον ἤδη τὸ δημαρχικὸν ἀξίωμα καὶ ὀργῶν πρὸς τὴν πρόοδον, δὲν ἦτο δυνατόν ἢ νὰ δράσῃ ἐξῆκος ἐπωφελῶς ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῆς ὀραίας γενετήσεως του πόλεως. Καὶ ἔδρασεν. Ἐπιληφθεὶς ἀμέσως τῆς βελτιώσεως αὐτῆς διήνοιξε πλατείας καὶ δρόμους, νέους τοιοῦτους ἐχάραξεν, ἐδημιούργησε κήπους καὶ δειροστοιχίας, παλαιὰ ἐνετικά τεῖχη, ὅπου ταῦτα μὴ ἔχοντα λόγον ὑποστάσεως ἀσχήμιζαν τὴν πόλιν, κατεδάφισεν, ἐπιστρώσας εἰς τὴν θέσιν των θαυμασίας λεωφόρους καὶ τέλους μέχρι τοῦ 1886, ὅποτε κατέλιπε τὴν δημαρχίαν διὰ τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα, ἢ Κέρκυρα, ἦτις ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1879 πρότερον, εἶχε ἐγκαταλειφθῆ εἰς ἡν κατάστασιν ἀφήκαν αὐτὴν οἱ Ἄγγλοι ἀποχωρήσαντες ἀμελημένη καὶ ἀκαλλώπιστος, διὰ τῆς ἐντίμου περιουλλογῆς καὶ τῆς σκοπίμου καὶ κοινωφελούς διαθέσεως τῶν ἀσκόπως πρὶν καὶ ἀσυνειδήτως εἰς τὰς κακῶς ἐννοουμένας ἀνάγκας τοῦ παμφάγου κόμματος καταναλισκομένων δημοτικῶν προσόδων, καλλωπισθεῖσα καὶ εὐτρεπισθεῖσα παρουσίασε κατὰ τὸ ἐφικτὸν τὴν ὄψιν πόλεως, ὅπως τὴν βλέ-

πομεν σήμεραν. Ἄλλ' ἐν γένει ἡ ἐμπεριστάτω-
μένη ἀνασκόπησις τοῦ ἔργου τοῦ κ. Γ. Θεο-
τόκη ὡς δημάρχου Κερκύρας τῆς ἀγαπημένης
του πάντοτε ἰδιαιτέρας πατρίδος, δὲ μᾶς ἀδή-
γει μακρὰν καὶ πέραν τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ
συνολικοῦ τούτου καὶ ἀτελοῦς βέβαια βιο-
γραφικοῦ σκιαγραφήματος.

Κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τοῦ 1885-1886 διήλ-
θεν ἐκ Κερκύρας ὁ μεγαλύτερος πολιτικὸς ἀνὴρ
τῆς νέας Ἑλλάδος, ὁ τοσοῦτον οἰκτρῶς παρα-
γνωρισθεὶς καὶ κατελθὼν εἰς τὸν τάφον πλή-
ρης πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεως, ὁ ἀειμνηστὸς
Χαρίλαος Τρικούπης. Ὁ Γεώργιος Θεοτόκης
ἦτο δήμαρχος Κερκύρας ἀκόμη τότε. Ἐδεξιώθη
τὸν μετ' οὐ πολὺ ἀρχηγόν του μετὰ τὴν χαρα-
κτηρίζουσαν αὐτὸν πάντοτε ἀβρότητα καὶ προσ-
ῆναιαν, καὶ ἐφιλοξένησεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον
του ἡγεμονικῶς. Ὁ Χαρίλαος Τρικούπης μετὰ
τὴν ἀπαράμιλλον βαθύνοιαν καὶ τὴν μοναδικὴν
διορατικότητά του δὲν ἐβρόδυνε νὰ διαγνώσῃ
ὅτι ὑπὸ τὸν νέον ἀκόμη Κερκυραίων εὐπατρί-
δην, τὸν ἐπιζήλωσ περικοσμούμενον ἀπὸ ὅλα
τὰ φυσικὰ καὶ ἐπίκτητα προτερήματα τοῦ κατ'
ἔξοχὴν ἀνθρώπου, ἐκρύπτετο μία μεγάλη πολι-
τικὴ ἰδιοφυΐα: ὁ ἀνθρώπος τοῦ μέλλοντος καὶ
ἐνδεδειγμένος διάδοχός του εἰς τὸ ὑψηλότερον
τῆς πολιτείας ἀξίωμα. Κατ' ἀξίαν ἐκτιμήσας
τὴν δύναμιν, τὴν περινοιαν, τὴν μετριοπάθειαν
καὶ ἐν γένει τὰ μεγάλα προτερήματα καὶ τὸν
ὑψηλόφρονα χαρακτήρα τοῦ ἀνδρός, ἐκάλεσεν
αὐτὸν εἰς τὸ πλευρόν του. Τὸν ἐνεθάρρυνε σπου-
δαίως καὶ παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ ἀφήσῃ τὸ
δημαρχικὸν ἀξίωμα καὶ προσπαθῆσῃ νὰ εἰσ-
έλθῃ ταχέως εἰς τὸ Κοινοβούλιον. Καὶ ὄντως
μετ' οὐ πολὺ κενωθείσης μιᾶς βουλευτικῆς θέ-
σεως ἐν Κερκύρα ἔνεκα τοῦ θανάτου βουλευ-
τοῦ τινος, ὁ Γεώργιος Θεοτόκης ἐκτεθεὶς καὶ
γενόμενος βουλευτὴς τότε τὸ πρῶτον, ἐτάχθη
εἰς τὸ πλευρόν τοῦ ἀειμνήστου Τρικούπη. Μετὰ
τὴν πτώσιν δὲ τοῦ ὑπουργείου Δηλιγιάννη καὶ
τῆς προσωρινῆς τότε Κυβερνήσεως τοῦ Βάλβη,
ὁ Τρικούπης ἀναλαβὼν νὰ σχηματίσῃ κυβέρ-
νησιν, προσέλαβεν ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν τὸν
Γεώργιον Θεοτόκην.

Ἐκτοτε περιβαλλόμενος πλήρη τὴν ἐμπιστο-
σύνην τῶν ἀγαθῶν συμπολιτῶν του καὶ ἀπο-
λαύων τῆς ἀμερίστου λατρείας αὐτῶν, ἐπὶ μα-
κρὰν σειρὰν ἐτῶν ὑπῆρξεν ὁ θριαμβευτὴς ὁ
ἐπευφημούμενος ἐντὸς κ' ἐκτὸς τοῦ Κοινοβου-
λίου. Κατ' ἀλληπαλλήλους περιόδους γενόμενος
πάντοτε ὑπουργὸς εἰς τὰς Κυβερνήσεις τοῦ Χ.
Τρικούπη, μετὰ τὸν πρόωρον καὶ πολὺκλαυ-

στον θάνατον αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ὁ ἄμεσος καὶ ὁ
ἐνδεδειγμένος διάδοχός του, ὁμοφώνως ἀναγνω-
ρισθεὶς καὶ ἀνακηρυχθεὶς τοιοῦτος ὑπὸ τῶν
καρυφαίων τοῦ τρικουπικοῦ κόμματος. Ὡς τοι-
αῦτος δὲ καὶ παρέμεινεν ἔκτοτε μέχρι σήμεραν,
ἀναδειχθεὶς καὶ ἐπιβληθεὶς διὰ τῆς ἀναμφισβη-
τήτου διοικητικῆς ἐμπειρίας του, τῆς ἐγνωσμένης
φωτεινῆς καὶ εὐδαιμονοῦσας δράσεώς του, τῆς
ἀσπυκροῦ ὑπεροχῆς του ὁ μεγαλύτερος πολι-
τικὸς τῶν τελευταίων χρόνων.

Ἀποκτήσας ἤδη ἀναφαίρετα δικαιώματα ἐπὶ
τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους καὶ παντὸς Ἑλ-
ληνος, ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς ἀποχρώσεως, διὰ
τὴν σύνεσιν, τὸ θάρρος τῆς γνώμης του, τὴν
ἀποφασιστικὴν καὶ ἐξόχως ἀνδροπρεπὴ στάσιν
του, εἰς ἣν πρωτίστως ὀφείλεται ἡ εὖνους διευ-
θέσεις προσφάτων μάλιστα σημαντικῶν πο-
λιτικῶν ζητημάτων δόσας δὲ τὸ μέτρον τῆς
ἀτομικῆς του αὐτοβουλίας καὶ τῆς ὑπερόχου
ἀξίας του, ἀμα δὲ τῆς ὑπερτέρας ἀντιλήψεως
τῶν πολιτικῶν γεγονότων διὰ τὸν διέποντα τὰς
τύχας τῆς ἐλευθέρου καὶ τῆς ὅλης Ἑλλάδος,
ἀπέδειξεν ὅτι θὰ εἶχε τὴν δύναμιν καὶ τὴν θέ-
λησιν νὰ ἀναδειχθῇ ὄντως ὑπέρτερος ἑαυτοῦ
καὶ τῆς καθόλου πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀγχίνουαν
καὶ δεξιότητά του ἐκτιμήσεως, ἀν μὴ ἡ τὰ πάντα
παράλυσον καὶ ὡς ἀπαίσιος πολὺπους περι-
σφιγγουσα τὰς γενικὰς καὶ εὐρυτέρας αὐτοῦ
βλέψεις μικροκομματικῆ στενῆ ἀντίληψης πλει-
σταίων τῶν περὶ αὐτὸν, δὲν παρεμπόδιζε πᾶσαν
καθολικωτέραν διὰ τὰ ἔθνη συμφέροντα προσ-
πάθειάν του καὶ δὲν ἀπεγοήτευεν αὐτὸν μέχρι
τοσοῦτου, ὥστε νὰ ἔρχισῃ ἐσχάτως νὰ σκέπτεται,
ἀν, ὑπὸ τοιαύτας ἀρνητικῆς συνθήκας, δὲν θὰ
ἦτο εἰλικρινέστερος πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὸ ἔθνος
ἀπομακρυνόμενος τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς, ὅταν
ἐν αὐτῇ τὰ μικροζήλα καὶ εὐτελεῖ ἐπαρχικὰ
συμφεροντιῖα τοῦ τελευταίου ἀσημάντου βου-
λευτίσκου, ἀλλ' ἀναγκαιοῦται, φεῦ, διὰ τὴν
πλειοψηφίαν παράγοντος, θρασείως ἀναώπτοντα
εἰς κάθε βῆμα, ἀνατρέκουν ἢ ἐκτοπίζουν πᾶ-
σαν σκέψιν καὶ ἐνέργειαν ἀποβλέπουσαν τὰ γε-
νικώτερα καὶ τὰ σημαντικώτερα συμφέροντα
τῆς πολιτείας καὶ τοῦ ἔθνους.

Γλυκὸς καὶ εὐπρόσιτος εἰς ὅλους ὡς ἀνθρω-
πος, μετὰ τὴν ἐπαγωγὸν καὶ ἀρρενωπὴν του φυ-
σιογνωμίαν, συχνὰ φωτιζομένην ἀπὸ ἑνα πλα-
τύ, χαρακτηριστικὸν χαμόγελον, γεμάτον προό-
τητα καὶ καλοσύνην, ἐντυπύμενον βαθειὰ εἰς
τὴν ψυχὴν τῶν ἄλλων. Χαρακτήρ εὐθύς, θετι-
κός, εἰλικρινὴς καὶ ἀπροσωπώλητος μελετᾷ,
κρίνει καὶ σχηματίζει ἰδίαν ἀποφασιστικὴν

ΥΠΟ Θ. ΑΝΝΙΝΟΥ

γνώμην διὰ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, μὴ
ἀφίνων νὰ παρασύρεται ὑπ' αὐτῶν μοιραίως ἢ
νὰ καταλαμβάνεται αἰρνηθῶς διὰ τὸν δὲν εἶναι
ἐπαρκῶς παρεσκευασμένος νάντιμετωπίσῃ τὰς
περιστάσεις μετὰ σθένους. Ἄπλως καὶ ἀνεπι-

τήδευτος εἰς τὸν οἶκον του, ὡς ἀληθῆς εὐπα-
τρίδης, ἔκαμε νὰ συμμερισθῇ τὴν πατριαρχεὶν
του ἀφέλειαν, πρωτοστατοῦσα μάλιστα εἰς ταύ-
την, ἢ ἐρίτιμος σύζυγός του κυρία Ἀμαλία
Θεοτόκη, ἥτις σπουδαίως συμβάλλουσα διὰ τῆς

επεράστου ἀβρότητας και μακροθυμίας της εἰς τὸ ἔργον τοῦ συζύγου της, ἐμπνέει τὸν ἐνθουσιασμόν και τὴν ἐμπιστοσύνην πρὸς πάντας τοὺς προσερχομένους.

Ὡς ρήτωρ ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, ἂν δὲν ἐκλήρονόμησεν ὅλην τὴν ἀσυγκράτητον, χειμαρῶδη εὐγλωττίαν τοῦ μεγάλου ἀρχηγοῦ και διδασκάλου του, ὅμως εἰς πλείστας ὄσας περιστάσεις ἀνεδείχθη ἀντάξιός αὐτοῦ, μετὰ τὸ γοργόν, συνεκτικόν και συνεσφιγμένον ὕφος τοῦ λόγου του, μετὰ τὴν ἀπρόοπτον ἐτοιμότητά του, τὰ στρογγυλὰ και ὄριμα διανοήματά του.

Ὡς κοινοβουλευτικὸς ἀνὴρ και ἀρχηγὸς τῆς ἐπὶ τὸσαῦτα ἔτη κυρίως δρώσης μερίδος, προσεπάθησε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὰς συζητήσεις τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ἀβρότητα και τὴν εὐλάβειαν τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν αἰθουσῶν. Ἀδιάφορον ἂν τὸ κατώρθωσεν ἀπολύτως. Τοῦτο μόνον εἶναι πανθομολογούμενον, ὅτι εἰς τὸν κ. Θεοτόκην πρωτίστως και τὸν χαρακτήρα του ὀφείλεται ἢ κατὰ τὰς βουλευτικὰς περιόδους τῶν τελευταίων ἐτῶν παρατηρουμένη, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ παρελθόν, μαλακότης τῶν κοινοβουλευτικῶν ἡθῶν.

Ἄλλ' ὅτι ἀναβιβάζει αὐτὸν ὑπὲρ πάντα εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν και τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔθνους εἶναι ὅτι ὑπῆρξεν ἀβρός, εὐγενής και γενναίῳ πρὸς τοὺς πολιτικὸς ἀντιπάλους του και κατὰ τὰς δεξιτέρας τοῦ κομματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ στιγμῆς. Χαρακτηριστικὸν δὲ

τῆς τοιαύτης διαφόρου πρὸς ἄλλους ἀντιλήψεώς του και τὸ ἔξῃς: "Ὅταν σύρων μεθ' ἐαυτοῦ μίαν ἐπώδυνον ἀπογοήτευσιν, ἐκούσιος ἐξόριστος ἐκήγαινε μακρὰν τῆς πατρίδος νάποθάνῃ ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, τὸ ἐπίσημον ὄργανον τῆς τότε ἀντιπάλου του Κυβερνήσεως δὲν διέθεσεν ἀπὸ τὸν πολῦτιμον χῶρον του ἢ δύο μόνον γραμμὰς διὰ νάναγγεῖλη μετὰ δικτικήν ἐπιγραμματικὴν συντομίαν τὸν θάνατόν του: «Ἀπεβίωσεν ἐν Κάνναις τῆς Γαλλίας ὁ πρῶτος βουλευτὴς Μεσολογγίου Χαρίλαος Τρικούπης». Καὶ ὅταν ἡ ἀδελφὴ του συνοδεύουσα τὸν προσφιλέν νεκρὸν ἐθαλασσοδέρνεται και παρ' ὀλίγον ἐπνίγεται μετ' αὐτοῦ ἐπὶ ξένου σκάφους, ἐζητήθη δὲ ἐν πολεμικὸν ἀπὸ ἐκείνα πού ὁ ἴδιος ἐδημιούργησε, — διὰ νὰ μεταφέρουν, φεῦ, ἀγέλας ψηφοφόρων εἰς παραμονὰς ἐκλογῶν, — δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ διατεθῇ οὔτε ἐν διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰς νεκρὸν τοῦ Τρικούπης εἰς τὴν ἀχάριστον πατρίδα του. Ἄλλ' ὅταν ἀπέθανεν ἀπαισιῶς δολοφονηθεὶς ὁ μακαρίτης Θεόδωρος Δηλιγιάννης, πῶς ἐφέρθη ὁ Γεώργιος Θεοτόκης; Πάντες ἐνθυμούμεθα τὰς λεπτομερείας γεγονότος λίαν προσφάτου, ὥστε νάποβαίῃ ἐντελῶς περιττῆ, προσκρούουσα ἄλλως εἰς αὐτὸν τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνδρός ἢ ἀναγραφῆ των. Ἄλλὰ και πάντες ἀπεχομίσασμεν τὴν πεποιθήσιν ὅτι και τότε και πάντοτε ὁ κ. Θεοτόκης ἀνεδείχθη ἀνώτερος τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν αἰτινες ζημιῶν τὸς μεγάλους και τὸς ἐκλεκτοὺς ἀνυπολογίστως.

ΑΡΙΣΤ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΗΣ

Ο ΚΛΕΦΤΟΚΟΤΑΣ

Μὲ τὸ σφύριγμα πού ἐβγαλε σὰν φωνὴ ἀγωνίας, ὁ βαρὺς κρότος τοῦ μεγάλου καταστήματος, πού πρὶν βογκοῦσε, κροτοῦσε, ἀνέπνεε σὰν τέρας, σταμάτησε! Ἡ πόρτα του, μεγάλη βαρειά, ἀνοίξε, και σὰν νάταν τὸ στόμα τοῦ τέρατος, ξέρασε ἔξω στὸν δρόμον πλῆθος ἀνθρώπων! Ἐργάτες, γυναῖκες, ἄνδρες, παιδιά, κρατῶντας στὴ μασχάλη ψωμιὰ γερά ἢ μισὰ, στὰ χέρια χαρτιὰ κίτρινα στριμμένα σὰ χονί, πού μέσα μαύριζε ἢ ἐλῆ, ντομάτες... Χύθησαν ἔξω σὲ δύο σειρὰς λευκῆς, πού σὰ χορεύτρες ἐτοιμῆς νὰ ἀρχίσουν τὸ χορὸ ἦταν στὴ γραμμῆ, μετὰ τὰ κλαδιὰ ἢ μιὰ τῆς ἄλλης πιασμένα.

Πέρα ἀπλώνονταν χωράφια μετὰ κατακίτρινα στάχυα, τὰ περισσότερα κομμένα και πλαγιασμένα, ἄλλα σὲ σωρούς ψηλοῦς. Μέσα στὰ χωράφια και κοντὰ στοὺς ψηλοῦς σωρούς ἕνα ἀμάξι μακρὸ μετὰ δύο ἄλογα κόκκινα, φόρτονε σανό.

Οἱ ἐργάτες ζήτησαν θέσι, σκιά και ἔπειτα ἀπὸ φωνῆς και γέλια βρῆκαν και μέρασαν. Πολλοὶ ἔστησαν και μικρὲς τέντες. Ἐκάθησαν χωριστὰ ἢ γυναῖκες και χωριστὰ οἱ ἄνδρες.

Ὁ Γέρο Κουλούρης, ἕνας γέρος μετὰ μικρά, μικρὰ μάτια και βλέμμα πού θύμιζε τοῦ ποντικοῦ, στράφηκε σ' ἕναν νεό, πού ἐβγαίνει μόνος σιγά σιγά, ξεσκουφωτός, μουτζουρωμένος, μετὰ μαλ-

λιά κομμένα σύρριζα, πού ἀντὶ νὰ πάη πρὸς τὸ μέρος τῶν ἀνδρῶν, πέρασε και προχωροῦσε μετὰ λυγισμένα τὰ γόνατα λίγο, στὸ μέρος τῶν γυναικῶν.

— Βρὲ Χούφτα, πού πᾶς;

Μιὰ κόκκινη παχειὰ κόρη, ὅμοια μετὰ τὴν ντομάτα τὴν στρογγυλὴ πού εἶχε ἐμπρὸς της, γύρισε και εἶδε τὸν Χούφτα, και τὰ μάτια της ἔγειναν παιχιδιάρικα.

— Ἐλα δῶ, Χούφτα μου! Μὴν ἀκούς!

Τὰ μουτζουρωμένα χεῖλια τοῦ Χούφτα τὰ τράβηξε τὸ γέλιο, και ἔδειξε τὰ δόντια του τὰ μυτερὰ σὰν ἀγρίου θηρίου. Προχώρησε πὺ γλίγωρα, ἀφοῦ μετὰ πλατύτερο γέλιο σιωπηλὸ γύρισε και κύταξε τὸν Κουλούρη.

— Βρὲ!

Ὅλοι και ὄλες τοὺς ἔβλεπαν. Πρόσωπα κίτρινα χαμένα σὲ μαντύλες, κόκκινα, μαυριδερά ὄλα στραμμένα σ' αὐτοὺς. Σὲ κάμποσα ἔτρεχε ὁ ἰδρὼς και κυλοῦσε στὰ μάγουλα, στὸ στόμα.

— Ἐλα, Χούφτα, μετὰ μᾶς!

Ἡ ἄλλες κύταζαν μασσάντας.

— Τί, θὰ μᾶς τὸν πάρετε;

— Λενιῶ, θὰ σοῦ τὸν δώσωμε ἄνδρα!

Μιὰ κοντούλα σταμάτησε τὸ μᾶσσημα γιατὰ νὰ πῆ.

— Ζηλεύουν!

— Σῶπα καλέ! Τί νὰ ζηλέψουν! τὰ μούτρα του!

Μιὰ μελαχροινὴ ἀδύνατη, παντρεμένη ἀπῆντησε και ἔδειξε τὸ μουτζουρωμένο πρόσωπο τοῦ Χούφτα μετὰ τὴν μύτη του τὴ μακρὰ και πρὸς τὰ ἑπάνω σὰ νὰ ἐτοιμαζόταν νὰ σαλπίσῃ μ' αὐτή.

Αὐτός, χωρὶς νὰ προσέχῃ, πλησίασε στὴ θέσι τῆς Λενιῶς και στάθηκε ἐκεῖ ὀρθὸς μετὰ λυγισμένα τὰ γόνατα λίγο και μετὰ τὸ γέλιο στὰ χεῖλια.

— Θέλεις νὰ ἔρθῃς νὰ καθῆσῃς κοντὰ μᾶς; τὸν ρώτησε ἡ Λενιῶ.

— Δὲν ξέρω!.. Εἶπε αὐτὸς μετὰ γέλιο περισσότερο.

— Τὸν κακό σου, δὲν ξέρεις! τοῦ φωνάζει ἢ ἀδύνατη ἢ παντρεμένη.

Ὁ Κουλούρης ἀκούσθηκε νὰ φωνάζῃ σ' ἕναν ἐργάτη, πού κοντὰ στὴν πόρτα ἔπινε νερὸ ἀπὸ ἕνα κόκκινο σταμνί.

— Βρὲ Κώστα! Δὲν τοὺς τὸν παίρνεις, μωρέ, τὸ γαμπρό! Πάρ' τον τους, μωρέ! Καὶ φέρ' τον ἀπ' ἐδῶ νὰ τοῦ κρεμάσωμε ἕνα τενεκὸ και τοὺς τὸν στέλνομε!..

Ὁ Κώστας ἄφησε γυρτὸ στὴν πόρτα τὸ κόκκινο σταμνί και πλησίασε, σφογγίζοντας

τὰ νερά πού τὸν εἶχαν βρέξει, τὸν Χούφτα, και θέλησε νὰ τὸν πιάσῃ ἀπ' τὸ χέρι.

Ἡ Λενιῶ πετάχθηκε.

— Ἐλα ἔλα, κρὺε!

Ἄλλ' ὁ Κώστας χωρὶς νὰ φανῆ ὅτι προσέχει σ' αὐτή, ἄρπαξε και ἔκανε νὰ σύρῃ τὸν Χούφτα. Παράδοξο ὅμως, ὅση και ἂν ἔβαλλε δύναμιν, αὐτὸς ἔμενε ἀκίνητος πάνω στὰ λυγισμένα γόνατά του.

Ἡ Λενιῶ ὄρμησε, ἄρπαξε τὸ χέρι τοῦ Κώστα και τὸ τράβηξε.

— Ἄσ' τον, σοῦ εἶπα!

Τὸ πρόσωπό της εἶχε γίνει κατακόκκινο.

— ὦ! ὦ! ἔκαναν οἱ ἄνδρες.

— Οὔξω και ἔξερὸ ἀπῆντησαν ἢ γυναῖκες.

— Ἄσ' τον!

Και ἡ Λενιῶ ἔβγαλε τὰ δάχτυλα τοῦ Κώστα ἀπ' τὸ μανίκι τοῦ Χούφτα.

— Πῶ, πῶ, ἡ Λενιῶ δὲν χορατεύει!

Τώρα θύμωσε και ὁ Χούφτας, και καθὼς ὁ Κώστας ἔσκυψε και πήρε μιὰ μεγάλη πέτρα, ἢ μαυριδερὴ παντρεμένη τὸν ἄρπαξε και τοῦ τὴν πήρε.

— Ἐλα, βρὲ! Κάθησε ἦσυχά!

Ἐγινε ἦσυχία και μόνον τὰ γέλια τῶν γυναικῶν, πού εἶχαν τὸν Χούφτα κοντὰ τους και τὸν πείραζαν, ἀκούγονταν κάποτε. Σὲ λίγο ἔπαυσαν και αὐτὰ, γιατί τὸν ἔδιωξαν. Οἱ ἄνδρες ξαπλώθηκαν και τὸ ἔθριξαν στὸν ὕπνο, ἐπίσης και πολλὲς γυναῖκες.

Τὰ χωράφια ἦσαν ἔρημα μετὰ μόνον τοὺς ψηλοῦς σωρούς τῶν σταχυῶν στὴ μέση. Τὸ μακρὸ ἀμάξι εἶχε φύγει.

Ὁ ἥλιος σὰ μάγος εἶχε ναρκώσει τὸ πολυπόδο, τὸ πολυκέφαλο θηρίο, τὸν θόρυβο!

Ἐνας τζιτζικας ἄρχισε νὰ τραγουδᾷ πάνω σὲ μιὰ λεύκα σὰν τροβαδοῦρος τοῦ καλοκαιριοῦ και νὰ ψέλνῃ τὴ νίκη τοῦ ἡλίου!

Ἐξαφνα κάπου ἐκεῖ μακρὰ ἔγιναν φωνές. Πολλοὶ πετάχθηκαν ὀρθοί, ἄλλοι μισοσηκώθηκαν. Ἐξω ἀπὸ μιὰ ἔπανλι, πού ἦταν στὰ πόδια ἑνὸς φαλακροῦ λόφου, εἶδαν γυναῖκες νὰ φωνάζουν, νὰ κινοῦνε τὰ χέρια τους και λίγο πέρα τρεῖς ἄνδρες νὰ τρέχουν ὁ ἕνας πίσω ἀπ' τὸν ἄλλον φωνάζοντας...

— Κάποιον κυνηγοῦνε!.. Νάτος!.. Κεῖνος κεῖ πού τρέχει!.. Νά, νά!..

Ἐνας ἄνθρωπος βγήκε πίσω ἀπὸ δέματα σταχυῶν τρέχοντας. Κρατοῦσε κάτι στὰ χέρια του. Κάθησε πάλι πίσω ἀπὸ ἕνα σωρὸ και πάλι φάνηκε, ἔπειτα χόθησε σὲ ἄκοπα στάχυα ἴσαμε τοὺς ὤμους σχεδόν.

— Κάτι έκλεψε! . .

“Όλοι είχαν σηκωθή και κύταζαν.

— ‘Απ’ έδώ, να τόν κλείσουμε!

Και ο γέρο Κουλούρης κινήθηκε με τὰ λόγια αυτά. Τόν ακολουθήσαν πολλοί, και άλλοι πήγαιναν πίσω σιγά.

“Η γυναίκες μαζεύτηκαν ή μιὰ κοντά στην άλλη και κύταζαν.

“Ο Κουλούρης με δυο τρεις άλλους προπορεύοντο. Οί άλλοι ακολουθούσαν τρέχοντας μακριά ο ένας απ’ τόν άλλον.

— Τόν καιμένο! . . Δέν είνε ντροπή!

— Δέν τόν αφήνουν! τί κόσμος!

— Τί ανάγκη έχουν; Είνε χωροφύλακες;

— Μπά! θά τούς φύγη!

— Τί να έκλεψε άραγε;

— Για, για κυττάτε τον! α!

Μιὰ έκανε τόν σταυρό της.

“Ο άνθρωπος που κνηγοῦσαν είδε τόν κίνδυνο που του έστηναν οί εργάτες και ρίχτηκε σέ μιὰ μεριά, που του έμενε μόνον ανοιχτή, και αυτή ήταν ένα μέρος, γυμνό σαν κουρεμένο κεφάλι, γιατί τὰ στάχρα είχαν σαρωθή. Και άρμισε με μεγάλη ταχύτητα, που όλοι πίστευσαν ότι θά έφρουγε! ‘Αλλ’ έξαφνα τόν έχασαν σαν να σχίστηκε ή γή και τόν κατάπιε! Μιὰ φωνή, έναν άλλαλαγμό έβγαλαν τότε οί διώκτες του, και ή γυναίκες τούς είδαν να σπεύδουν πιο γλιγορα σιό μέρος, που είχε χαθή ο άνθρωπος!

— Τόν έπιασαν!

Είχε πέσει σέ λάκκο! Τόν έβγαλαν και τόν έδεσαν καλά. Κάτι κότες, που κρατούσε, και ή όποίες είχαν κυλισθή στο λάκκο μαζί του, της πήρε ένας εργάτης και της πήγαινε τρέχοντας στην έπανλι.

“Όλοι μαζεμένοι έρχόνταν έχοντας στη μέση τόν κλέφτη. “Η γυναίκες προχώρησαν και αυτές και στάθηκαν σέ μιὰ παληά έληά με κουφάλες.

“Ο γέρο Κουλούρης έρχότανε πρώτος.

“Ο κλέφτης, ένας χωριάτης, ως τριάντα χρόνων, αδύνατος, ξερός, με ζωηρό όμως πολύ βλέμμα και μελαψό πρόσωπο, άν και τὰ γενάρια του ήσαν καστανά, που γύρω στόλιζαν τὸ σαγόνι του. Είχε χτυπήσει λίγο, που έπεσε στο λάκκο, και κούτσαινε, και τὰ χείλια του ήταν ματωμένα απ’ τὸ πάλημα. Έβράδιζε σὰ να μη είχε συμβή τίποτα, με τὸ κεφάλι ύψωμένο, χωρίς να φαίνεται ότι προσέχει σ’ αυτούς, που τόν κρατούσαν και ήσαν τριγύρω του.

“Αν δέν πρόφταιναν να τόν άρπάξουν δυο

απ’ τὰ χέρια, κακὰ την είχαν κάποιον θά ξεμπερδευε με τὸ μαχαίρι, που έκανε να βγάλη! . . Και μη ήταν αδύνατος; “Όλο νεύρα και δύναμι!

Τόν είχαν δέσει με τὸ ζωνάρι του, και κείνος που πήγαινε της όρνιθες θά έτρεχε να φέρη χωροφύλακες απ’ τόν σταθμό της χωροφυλακής, που ήταν και κοντά.

Τόν έδεσαν στη γέφυρη έληά με της κουφάλες.

— Κόντευε να μās φύγη! είτε ο Κουλούρης στης γυναίκες.

— Την έκανες πάλι την παληκαριά! του απήντησε ή Λενιά περιγελαστικά.

“Η άλλες σιωπηλές κύταζαν τόν κλέφτη χωρίς ούτε ματιά να ρίξουνε στον Κουλούρη.

— Τί; “Επρεπε να τόν αφήσουμε να φύγη; Να δουλέψη! πώς δουλεύουμε έμεις;

Νόμισε ότι τόν άκουσε ο δεμένος.

— Γιατί βρέ με τέτοια δύναμι πουχεις δέν πās να πιάσης δουλειά, μόνο ζητείς να ζής απ’ την κλεισιά;

— Είνε πιο εύκολο πράμα! είτε ο Κώστας.

“Ο δεμένος τούς κύταξε με ειρωνικά μάτια και κούνησε τὸ κεφάλι.

— Νομίζετε! είτε σιγά.

“Ο Κώστας τὸ άκουσε.

— Και άν δέν είνε εύκολο, τότε, γιατί δέν πās να δουλέψης;

“Ο κλέφτης κούνησε νευρικά τὸ κεφάλι πάνω κάτω, έπειτα είπε:

— Δώσε μου λίγο νερό!

Τὸ άπαιτούσε παρα τὸ ζητούσε.

— Δώσε νερό!

Διέταξε ο Κουλούρης τόν Κώστα, Αὐτός έτρεξε στο κόκκινο σταμνί, τὸ έφερε και τόν βοήθησε να πιή νερό.

“Όλοι είχαν μαζευθή γύρω κεί. “Εξαφνα είδαν ότι ένας μόνος έμεινε μακριά στη θέσι του. “Ο Χούφτας! “Ορθιος με λυγισμένα τὰ γόνατα, καθὼς πάντα, με ένα χέρι περασμένο στην πέτσινη ζώνη του, τούς κύταξε από μακριά, κοντά στης λεύκες. “Ο ήλιος που τόν έλουζε, έκανε τὸ μέτωπο του, που δέν ήταν μουτζουρωμένο, ν’ άστράφτη.

— Μὰ γιατί δέν δουλεύεις; Δέν είνε καλύτερο να . . .

“Αρχισε ο Κουλούρης αισθανόμενος επιθυμία να δασκαλέψη.

“Ο κλέφτης γέλασε ένα γέλιο σὰ ψεύτικο και τόν διέκοψε.

— Γιατί; θέλεις να στο πω; . . .

Σταμάτησε περιμένοντας να παύση τὸ σφύ-

ριγμα του εργοστασίου, που άρχισε να προσκαλή τούς εργάτας, έπειτα ξεκολούθησε με γελαστό ύφος.

— Να γιατί! Γιατί δέν άγλύφει τὸ χέρι που του δίνει ψωμί και δέν παρακαλεί να του δώ-

σουν, όπως τὸ σκυλί, και ο Λύκος; Γιατί δέν θέλει αυτά και προτιμά να άρπάξη; ε; Δέν κατάλαβες; Να λοιπόν! Σεις είστε τὰ σκυλιά, που άγλύφετε τὰ χέρια, κ’ έγω ο Λύκος, που άρπάζω και δαγκώνω!

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

Ο ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

Τῆ 20 ‘Οκτωβρίου εορτάζεται πανδήμως εν Κεφαλληνία ή μήμη του Πολιούχου αυτής, του άγιου Γερασίμου. “Η ήμερα αυτή δέν είνε ή ήμερα του θανάτου του αλλά της ανακομιδής του λειψάνου, γενομένης τῆ 20 ‘Οκτωβρίου του έτους 1581 επί της δευτέρας πατριαρχείας ‘Ιερεμίου του Β’. “Ο θάνατος του ‘Αγίου συνέβη τῆ 15 Αύγουστου 1579. “Επειδή κατά την ήμεραν ταύτην συμπύπτει ή εορτή της Κοιμήσεως της Παναγίας, μετετέθη ή εορτή του ‘Αγίου τῆ επομένη, δεκαέξ του μηνός, όποτε ψάλλεται μεν ή ακολουθία της άγίας κοιμήσεως του, αλλά κυρίως εορτάζεται και πανηγυρίζεται ο ‘Αγιος κατά την 20 ‘Οκτωβρίου.

“Ο ‘Αγιος είνε γόνος του οίκου των Νοταράδων, του όποιου τὰ μέλη διέπρεψαν και συνεδέθησαν στενώς μετά της ιστορίας των βυζαντιακών και νεωτέρων χρόνων. “Ο Λουκάς Νοταράς ύπερ της βασιλευούσης ήγωνίσθη ήρωώμενος, αλλά μετά την άλωσιν αιχμαλωτισθείς, έθανατώθη. “Ο αδελφός αυτού ‘Αγγελος διασωθείς εγκατεστάθη εις τὰ Τρικάλα της επαρχίας Κορινθίας και έγένετο ο γενάρχης των Νοταράδων των νεωτέρων χρόνων, οίτινες διέπρεψαν επί παιδείας, γενναιότητι και ελευθεριότητι. Τινές του οίκου τούτου άνήκουσιν εις την εκκλησιαστικήν μας ιστορίαν, οίτοι οί πατριάρχαι Δοσίθεος και Χρύσανθος. “Εκτός του άγιου Γερασίμου, ή Μεγάλη ‘Εκκλησία έτίμησεν έπίσης την μήμην του ευπαιδευτου άρχιερέως Κορινθίας Μακαρίου κατατάξασα αυτόν εν τῆ χορεία των άγιων.

***

“Ο άγιος Γεράσιμος έγεννήθη εν Τρικάλοις Κορινθίας τῶ 1509, εκ πατρὸς Δημητρίου και μητρὸς Καλῆς. “Από νεαρῆς ήλικίας έδειξε τάσιν εις τόν μοναχικόν βίον, και τὸ ιδεώδες αυτού υπῆρξε πάντοτε ή άνάγνωσις της ‘Αγίας Γραφῆς και των Πατέρων.

“Ανδρωθείς εγκατέλειψε τὰ πάντα, γονεῖς, πλούτη, δόξαν, και άφιερώθη εις τόν Θεόν. “Ηρχισεν από χώρας εις χώραν να περιπλανάται επί πολλά έτη. “Ερχεται πρώτα εις την Ζάκυνθον, αλλά μένει επί όλίγον. Μεταβαίνει εκ νέου εις Πελοπόννησον, περιηγείται τινὰ μέρη, προχωρεί εις την Στερεάν ‘Ελλάδα, την Θεσσαλίαν. Διασχίζει την Μαύρην Θάλασσαν επισκέπτεται την Κωνσταντινούπολιν. “Αποφασίζει να μονάση και μεταβαίνει εις τὸ “Αγιον “Ορος του “Αθωνος, όπου μένει επί τινα χρόνον. Γίνεται μοναχός και λαμβάνει τὸ αξίωμα του μεγαλοσχήμου. “Αρχίζει έπειτα τὰ ποθητά του ταξείδια εκ νέου, επί σκοπῶ να προσκυνήση τόν “Αγιον Τάφον. Μεταβαίνει λοιπόν εις την ‘Ιερουσαλήμ πρὸς έκτέλεσιν του ιεροῦ σκοπού του. “Επισκέπτεται και τὸ Σίναιον “Ορος, την ‘Αντιόχειαν, την Δαμασκόν, την Λιβύην και σχεδόν άπασαν την Αίγυπτον και την ‘Ανατολήν. Μετά τόσα κοπιώδη ταξείδια επιστρέφει εις την ‘Ιερουσαλήμ δια να ήσυχάση. “Υπηρετεί εις τόν ναόν της ‘Αναστάσεως ως κανδηλανάπτης επί ένα χρόνον. “Ιδὼν ο πατριάρχης ‘Ιεροσολύμων την οσιότητα του βίου αυτού τόν χειροτόνησε ιερέα Λαβών έπειτα από όλίγον άδειαν από τόν Πατριάρχη, πηγαινει εις τόν ‘Ιορδάνην ποταμόν και επί τεσσαράκοντο ήμερας νηστεύει. “Επιστρέφει εις τὰ ‘Ιεροσόλυμα. Εις τὰ ιερά ταῦτα μέρη έμεινε δώδεκα έτη ταξιδεύων, ως είδομεν, κατά καιρούς. “Εκ νέου ζητεί άδειαν από τόν Πατριάρχη και άπέρχεται. Πηγαινει εις την Κρήτην δια να αναπαυθή επί τινα χρόνον. Φεύγει και από εκεί και δια μεγαλειέραν ήσυχίαν επανέρχεται εις την Ζάκυνθον, και λαμβάνει την εφημερίαν του ‘Αγίου Λαζάρου εν τῆ πόλει. “Εδώ κάποιος άγνιόπαις τόν ενόχλησε και ο ‘Αγιος τόν κατηράσθη να είνε αυτός και οί άπόγονοι του όλοι φαλακροί. Και είνε πεπεισμένοι άκόμη οί επιζώντες ότι ή φαλακρό-

της των προέρχεται εκ της κατάρας του Αγίου.

Μετά δύο έτη, διά να είνε μακράν της τύρβης του κόσμου και διά να ήσυχάζη ἀληθινά, ἀφίνει την πόλιν και διευθύνεται εις την έξοχην και εις τα βουνά τα κρηνώδη της Ζακύνθου. Τα σπήλαια εις τα όποια ο Άγιος έμόναζεν, ακόμη την σήμεραν ονομάζονται *Σπηλιές του Αγίου Γερασίμου*. Βαδίζει προς την πεδιάδα, διαμένει εις την περιοχην Πλάνου και μονάζει εις ένα σπήλαιον έχον πλησίον έλαιώνας. Εις την περιοχην ταύτην ίδρυσαν έπειτα από χρόνια ναόν επ' ονόματι του Αγίου Γερασίμου, του όποιου την σήμεραν σώζονται τα ερείπια. Αφίνει το σπήλαιον τουτο, διότι ήτο, φαίνεται, πλησίον της πόλεως και βαδίζει προς τα Γερακάρια. Μένει εις του Μπούρα και μονάζει εις το δυτικόν παράλιον του λόφου Άνεμογδούρι, εις θέσιν Μεγάλη-Πέτρα. Εκεί τον επείραζον άγνιώπαιδες, και ίδίως μιάς οικογενείας, ή όποια κατόκει παρά το σπήλαιον. Ο Άγιος όργισθείς, κατηράσθη τα παιδιά της οικογενείας ταύτης και βαδίζει προς τα κρηνά της νήσου¹. Εκλέγει όχι μακράν από την μονήν του Αγίου Γεωργίου των Κρεμνών, μικρόν σπήλαιον εις μίαν λαγκαδιαν και εκεί έζησεν άσκητής επί πέντε έτη ήσυχος μεταξύ των δενδρυλλίων και των θάμνων. Το σπήλαιον έχει τρεις όπας τεχνητάς, τας όποιας ο ίδιος κατεσκεύασε.

Το σπήλαιον τουτο κατά τα τέλη του παρελθόντος αιώνος ήτο έν καλή καταστάσει, διότι ο άοίδιμος άρχιεπίσκοπος Κατραμής ιστορεί ότι «εις το δυσπροπέλαστον τουτο σπήλαιον φαίνεται εισέτι ή θέσις όπου έναπέθετεν ο Άγιος τα άγγελια του, εκείνη όπου εκοιμάτο και το παρακείμενον κηπάριον, όπερ ίδιαις χερσί εκαλλιέργει».

Την σήμεραν όμως ουδέν φαίνεται από τα ιστορούμενα, διότι κατεστράφησαν. Διακρίνονται μόνον αι τρεις τεχνητά όπαι και το άνω μέρος καπνισμένον, διότι ο Άγιος εκεί έμαγειρενε όταν έβροχεν. Έμεινεν έν τώ σπηλαίω τουτώ επί πέντε έτη, τρεφόμενος με άγρια χόρτα. Αλλά και ένταυθα πειραζόμενος από τους κατοίκους του χωρίου Πλεμοναρίου, ώργισθη, τους κατηράσθη όπως μη πληθύνων-

¹ Οί απόγονοι της οικογενείας ταύτης βαρέως φέροντες την κατάραν, ήν ο Άγιος έδωκεν εις τους πρόγονους τους, κατά τον παρελθόντα αιώνα, προς έξιλέωσιν μετέβησαν εις Κεφαλληνίαν να προσκνήσων το ιερόν λείψανον και έβάπτισαν τα τέκνα των με το όνομα του Αγίου.

ται οί κάτοικοι του έν λόγω χωρίου, και αποχαιρείσας την Ζάκυνθον μετέβη εις την Κεφαλληνίαν.

Σημειωτέον ότι τα περι του έν Ζακύνθω βίου του Αγίου δέν πιστοποιούσιν έγγραφα, αλλά κατά παραδόσιν ζώσιν εισέτι εις τα στόματα των χωρικών. Το βέβαιον είνε ότι ένταυθα ήλθε δις και έζησεν ως έφημέριος έν τη πόλει και ως άσκητής εις τα μέρη, εις τα όποια ανεφέραμεν. Άγνοούντες οί κάτοικοι την άγιωσύνην του άσκητού, είνε εύκολον να τον επείραζον, διότι υπάρχουσι πανταχού οί εύχαριστούμενοι να πειράζωσι τους φιλησούχους.

***

Αφικόμενος εις Κεφαλληνίαν ο Άγιος, μονάζει εις μικρόν σπήλαιον πλησίον του Άργουστολίου, εις τόπον καλούμενον Σπήλια, σήμεραν προάστειον. Το σπήλαιον σώζεται. Εκεί πλησίον φκοδομήθη άπολούθως εκκλησία επ' ονόματι του Αγίου Γερασίμου.

Αλλά το σπήλαιον ήτο πλησίον του θορύβου της χώρας, και ο Άγιος επεδίωκε την ήσυχίαν. Διό το αφίνει και βαδίζει προς τα Όμαλά, κοιλάδα επιβάλλουσαν, κλειστήν, ύψηλήν (300 μ.), ψυχράν, ρομαντικήν, απέχουσαν του Άργουστολίου περίπου τρεις ώρας.

Εκεί έκειτο ή μεσαιωνική μονή της Αγίας Ίερουσαλήμ. Όταν μετέβη ο Άγιος, εσώζετο ναύτοκος τιμώμενος επ' ονόματι της Κοιμήσεως της Παναγίας, άνήκων εις τον ιερέα Γεώργιον Βάλσαμον ο όποιος τον ελχεν ανακαινίσει. Τη 1 Σεπτεμβρίου 1561 διά συμβολαίου ο Βάλσαμος « δίδει και παραδίδει το αυτό μοναστήριον μετά πάντων αυτου των δικαιωμάτων, υποστατικων και κτισμάτων και πάν έτερον ότι είνε του αυτου μοναστηριου εις τας χείρας του έν μοναχοίς κυρ. Γερασίμου, ός έστι ξένος. . . να έχη έξουσίαν εις το αυτό μοναστήριον και εις τα παντοία πράγματα κινητά και άκίνητα, να ποιήση αυτός ως αυτός θέλει εις το αυτό μοναστήριον, εις ανακαινισμόν και δόξαν Θεου, να ποιήση δε αυτό καλογερικόν γυναικων ή άνδρων ως αυτου καλλιτερα φανή. . . ».

Ούτω εγκαιεστάθη όριστικώς ο Άγιος και διά της φιλοπονίας του, του ζήλου και της δράσεως, ανακαινίσε και ηύξησε την μονήν, την κατέστησεν άσκητικόν Παρθενώνα, χρησίμον διά τους πονηρούς εκείνους χρόνους και εκαλλίεργησε τα μέρη εκείνα. Ο Βάλσαμος, αφού είδεν άκμαζόντα τα Όμαλά διά της φιλεργίας και

δράσεως του Αγίου, μετενόησεν. Οί χωρικοί εκολάκευον την ιδέαν του. Ο Βάλσαμος ήρχισε να ένοχλή τον Άγιον διά να φύγη και να εύρη τρόπον να άκυρώση το συμβόλαιον.

Αλλ' ο Άγιος άδιαφορών έσιώπα, διότι ελχεν υπέρ αυτου την δικαιοσύνην, αφού το συμβόλαιον έλεγεν ρητώς ότι « . . . ο παπας κυρ. Γεώργιος να μην έχη κανένα δικαίωμα εις το αυτό μοναστήριον από του νυν και εις τον αιώνα τον άπαντα. . . » Τώ έδόθη δικαιοσύνη. Η μονή ήκμαζε, γυναίκες εύσεβείς συνηθοοίζοντο και πλούσια δώρα συνέρρεον. Η ένεική Γερουσία άπεράσισε να παρέχη εις την μονήν τριάκοντα δουκάτα ετησίως, άλλ' ουχι και την άτέλειαν των φόρων.

Εκτοτε ή μονή έγεινε περιάλητος.

***

Ο Άγιος Γεράσιμος διηγε και έν Κεφαλληνία βίον άσκητου, έτρέφετο με μόνον όσπρια, ειργάζετο υπέρ της εημερίας της προσφιλοϋς του μονής, ημέραν και νύκτα προσηύχετο επί πολλας ώρας. Από στόματος εις στόμα αι μεγάλοι άρεται του διεδίδοντο και έξηλθον των στενών όριων της νήσου. Ο Άγιος εις τα πολλά ταξείδια, πολλά είδε και έμαθε και έπεισθη ότι εύτυχία δέν υπάρχει εις τον κόσμον και ότι τα πάντα είνε μάταια, ότι μόνον αι άρεται επιζώσι και καθιστώσι τον άνθρωπον άξιον του προορισμού του. Εδίδασκε τας θείας έντολάς και την χριστιανικήν αγάπην. Αί διδαχαι του εκαρποφόρου, διότι εκήρυττεν όσα ο ίδιος έπρατε. Ητο καθ' όλα υπόδειγμα του χριστιανικού βίου. Προς αυτον προσέτρεχον οί πάσχοντες ψυχικώς και σωματικώς, και δι' όλους εύρισκε παρηγόρησον λόγον όπως ανακουφίση τα δεινά των. Εθεωρείτο ο πατήρ πάντων, και όλους ήγάπα ως τέκνα του.

Εις την μονήν ταύτην έζησε δέκα και έννεα έτη εκκληρών το καθήκον του. Οί πολλοί κόποι και αι κάκουχαι τον έξηντλησαν, τον κατέβαλον, και γέρον έτελεύτησε τον βίον μεταξύ των αγαπητων πνευματικων αυτου τέκνων, τη 15 Αυγουστου του έτους 1579.

Οί οικουόντες έν τη μονή έβλεπον συχνά δειρα άφορώντα τον Άγιον, διά τουτο γλιγωρα έκαμον την ανακομιδήν, τώ 1851, ως έδομεν άνωτέρω. Εύρέθη σφον και άκέραιον το σώμα, αλλά κατά διαταγήν της εκκλησίας, εκ νέου ένεταφιάσθη. Μετά όκτώ μηνας έγένετο εκ νέου ανακομιδή, τη εκκλησιαστική άδεία, και πάλιν εύρον άθικτον το λείψανον, διό και

έξέθεσαν αυτό εις πρέπουσαν θέσιν ως προσκύνημα των πιστων οίτινες άθρόοι έτρεχον εις τα Όμαλά.

Το γεγονός τουτο ένθεουσίασε πάντας τους Κεφαλλήνας. Τον άνεκήρυξαν προστάτην της νήσου και έζήτησαν από την Μεγάλην Εκκλησίαν να καταταχθί μεταξύ των Αγίων και ούτω ο πατριάρχης Κύριλλος ο Λούκαρις κατά τον Ιούλιον του 1622 τον κατέταξεν έν τη χορεία των Αγίων.

Τας ακολουθίας του Αγίου έποίησαν ο ζακύνθιος ιερές Νικόλαος Γαβρηλόπουλος και ο Ναυπλιεύς ιερομόναχος Μητροφάνης όστις επί πολυ έδίδαξεν έν Ζακύνθω και γηράσας μετέβη να μονάση έν Κεφαλληνία. Κανόνας ο Κοσμάς.

***

Τα Όμαλά είνε την σήμεραν διάσημα ένεκα της έν αυταις μονής και του ιεροϋ λειψανου. Από του 1582 ή Μονή άνεγνωρίσθη υπό του Πατριάρχου ως Σταυροσπήγιον. Διαίρεται δε εις δύο τμήματα, συγκοινωνούντα διά σιδηράς θύρας. Περιέχει δύο ναούς, τον ένα μικρόν, παλαιόν, ένθα φυλάσσεται το ιερόν σώμα του Αγίου, και τον νέον, μεγάλον, φέροντα χρονολογίαν 1645 και άνοικοδομηθέντα τώ 1703 τιμώμενον επ' ονόματι του Αγίου Γερασίμου.

Τη 18 Οκτωβριον το λείψανον μεταφέρεται εις τον μέγαν ναόν και μένει μέχρι της 26 του ίδιου. Τουτο δε τελείται και από της 15 Αυγουστου μέχρι της 23 ίδιου. Η μεταφορά γίνεται μετά επιβαλλούσης λιτανείας. Το άγιον λείψανον φυλάττεται ύπνιον με τα παλαιά άμφια και το κυλογερικόν κουκούλιον έντός άργυράς θήκης. Το λείψανον είνε άρτιμελές, μόνον του ήλπει ένας δάκτυλος της δεξιās χειρός ο όποιος σώζεται έν άργυρά θήκη εις τον έν Άργουστολίω ναόν επ' ονόματι του Αγίου Γερασίμου.

Το ιερόν λείψανον λιτανεύεται έως το Πηγάδι του Αγίου, το όποιον σιέπει πελόριος και θαυμαστός πλάτανος. Η παραδόσις λέγει ότι ο Άγιος έσκαψε και κατεσκεύασε τουτο το πηγάδι. Η παράκλησις ψάλλεται υπό τον μεγαγορητή τουτον πλάτανον. Δις του έτους πανηγυρίζουν τα Όμαλά, τον Αυγουστον και τον Οκτώβριον και εκτίθεται και το άγιον λείψανον. Επίσης εκτίθεται προς προσάνημα το Πάσχα, τα Χριστούγεννα και τα Φώτα.

Και εις δεινάς περιστάσεις το λείψανον λιτανεύεται και πολλάκις μεταφέρθη εις τας πόλεις και περιοχάς της νήσου. Ως λ.χ. τώ 1850 ότε έμαστίζετο ο τόπος από την χολέραν.

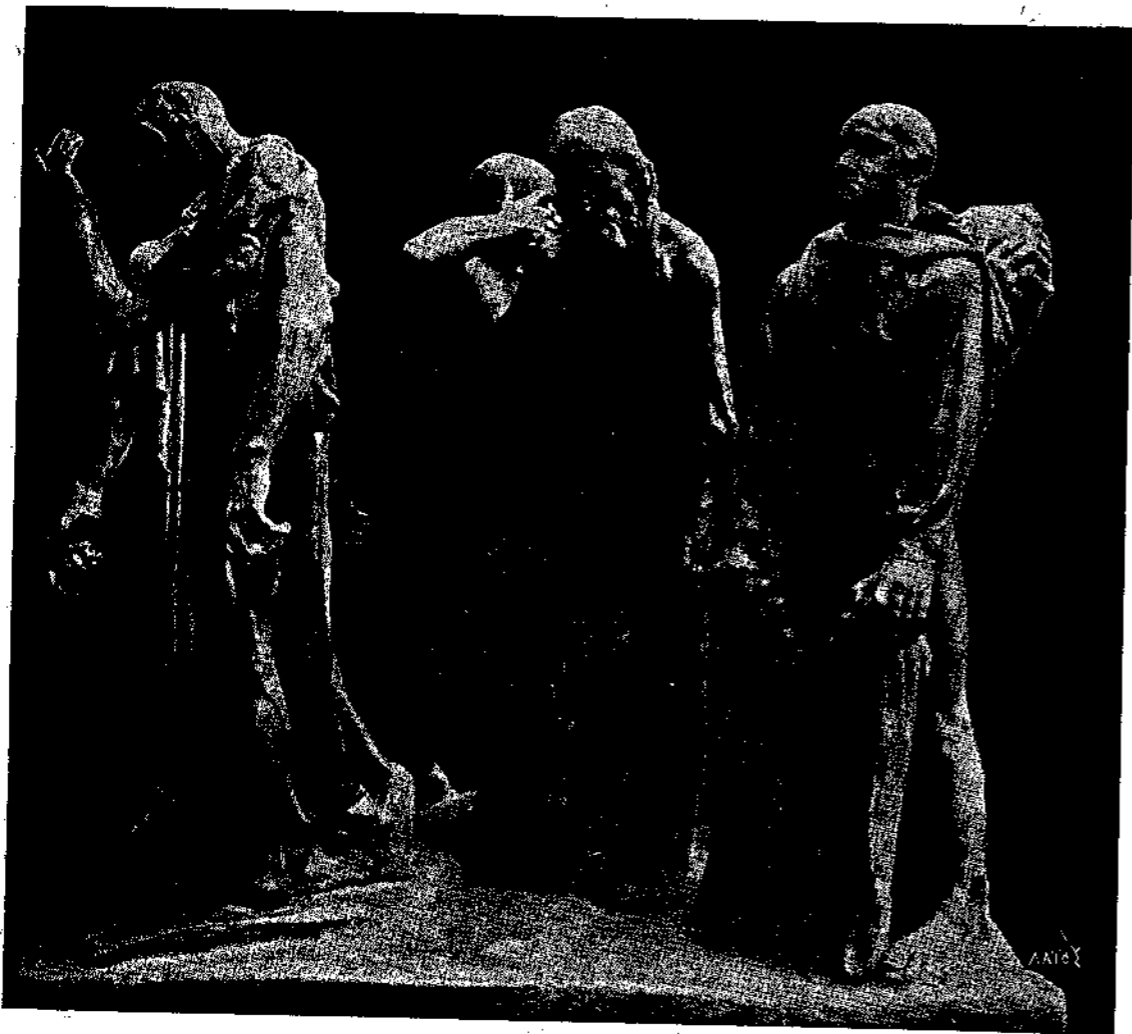
Ἡ πλουσία τῶν Ὀμαλῶν μονῆ εἶνε ἀληθῆς ἀσκητικῶς Παρθενῶν, ὅπου ἐκλείσθησαν ἐκοῦσαι ἢ ἀκουσαι πολλὰι γυναῖκες καὶ κόραι, πάσης κοινωνικῆς τάξεως. Καλλιεργοῦν ἀνθη, λαχανοκήπους καὶ πλέκουν μάλλινες κάλτσες, ζῶνες καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ προσωπικὸν τῆς μονῆς ἀνέρχεται εἰς ἄνδρας μὲν περίπου τεσσαράκοντα, εἰς γυναῖκας δὲ μοναχὰς καὶ δοκίμους ὑπὲρ τὰς πενήτηκοντα. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐμόνασαν καὶ

νεάνιδες ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καὶ εὐγενεστέρων τῆς Κεφαλληνίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἁγίου, κατὰ καιρὸν προσέστησαν τῆς μονῆς καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἱκανοί, ἐνάρετοι καὶ γεμάτοι ἀπὸ ζῆλον διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς μονῆς.

Ἡ μετάβασις εἰς τὰ Ὀμαλὰ εἶνε εὐχάριστος καὶ διασκεδαστικὴ, ἡ φιλοξενία θαυμαστή, ἡ θεὰ ρομαντικῆ.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

ΟΙ ΠΟΛΙΤΑΙ ΤΟΥ ΚΑΛΑΙ

ΥΠΟ Α. ΠΟΝΤΕΝ

ΤΩΡΙΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

ΤΟ Β. ΘΕΑΤΡΟΝ - ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΑΙ Ο ΟΘΩΝ - ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α'.

Τὴν 1 Νοεμβρίου ἀρχίζει ἡ ἑβδόμη χειμερινὴ περίοδος τοῦ Βασιλικῆς Θεάτρον. Ὁ κ. Βλάχος ἐδημοσίευσεν τὸ πρόγραμμα, αἱ προφητεῖαι ἐπ' αὐτοῦ ἔγιναν, ὁ τύπος ἀμίλησε προκαταβολικῶς ὅπως πάντοτε καὶ ὅπως πάντοτε ὑπῆρξεν ἀπαισιόδοξος. Τὸ πρόγραμμα περιλαμβάνον ἀπὸ ὅλα, τραγωδίας, δράματα, κωμῳδίας καὶ φάρσες, ἀρχίζει ἀπὸ μίαν μετάφρασιν τῆς Ἀλκίτιδος ὑπὸ τοῦ κ. Βουτυρά. Διὰ τὴν μετάφρασιν αὐτὴν εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι θὰ χρειασθῆ μία ἄλλη μετάφρασις ἀκόμη. Ἄλλ' αὐτὴ εἶναι ἡ ἀτυχία τῶν ἀρχαίων δραμάτων. Ἰδιαιτέρως ἡ ἀτυχία τῆς Ἀλκίτιδος εἶναι μοναδική. Εἴχαμεν ἕως τώρα μίαν μετάφρασιν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ κ. Χρηστομάνος, κατορθώσας νὰ κάμῃ βάνανσον καὶ πρόστυχον τὸν κομψότατον Ἀθηναῖον τραγικόν, τὸν πρόδρομον τοῦ σημερινοῦ θεάτρον. Τώρα θὰ ἔχωμεν τὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Βουτυρά, ἡ ὁποία δὲν θὰ εἶναι μετάφρασις, ἀλλὰ ἐξήγησις. Ἡ Ἀλκίτις θὰ ὑποχρεωθῆ νὰ περιμένῃ ἐκεῖνον πού θὰ μᾶς τὴν δώσῃ μὲ ὄλην τὴν κομψότητα καὶ τὴν ποιήσιν πού τῆς εἶχε βάλει ὁ ἀρχαῖος τραγικός. Δυστυχῶς εἰς τὸ ζήτημα τῶν μεταφράσεων τοῦ ἀρχαίου θεάτρον ὁ κ. Βλάχος ἐπιμένει εἰς τὴν παλαιὰν μέθοδον τοῦ ἱάμβου καὶ τῆς καθαρολογίας. Ἡ Ἀντιγόνη τοῦ κ. Μάνου, ἀριστοτεχνικὴ καὶ ποιητικὴ, δὲν ἔχει θέσιν εἰς τὸ Βασιλικὸν Θεάτρον.

Τὸ ἐπίλοιπον τοῦ προγράμματος εἰς πολλὰ τὸν σημεῖα μᾶς βεβαιώνει ὅτι ὁ κ. Βλάχος ἔκαμεν ἀπαραιτήτους ὑποχωρήσεις. Πραγματικῶς ὑπάρχουν καὶ ἔργα τὰ ὁποῖα δείχνουν κάποιαι τάσεις ὅπως δὴποτε νεωτεριστικῆς. Καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι τόσο μᾶλλον εὐχάριστον ὅσον ἡ ἐφετεινὴ περίοδος τοῦ θεάτρον ὑπολογίζεται δοκιμαστικῆ. Εἰς τὰ παρασκήνια τοῦ θεάτρον καὶ εἰς τοὺς «καλῶς πληροφορημένους» κύκλους, διαδίδεται ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐβαρύνθη νὰ πληρῶνῃ ἐλλείμματα καὶ σκέπτεται διὰ τελευταίαν φορὰν πλέον νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀθηναϊκὴν φιλομουσίαν. Ἐὰν κ' ἐφέτος τὸ θεάτρον δὲν κατορθώσῃ νὰ ζῆσιν μόνον του, χωρὶς τὴν συνήθη προσφυγὴν εἰς τὸ βασιλικὸν ταμεῖον, ὁ βασιλεὺς θὰ τὸ κλείσῃ. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι θὰ μείνουν ἐλεύθεροι εἰς τὸ πόκερ καὶ εἰς τὸ μπρίτζ. Δὲν θὰ ἔχουν τοῦλάχιστον

ἀφορμὴν νὰ παραπονούνται ὅτι λείπουν ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκὸν χειμῶνα αἱ διασκεδάσεις. Θὰ πεισθοῦν ὅτι αὐτοὶ μόνοι τῶν ἐπῆραν καὶ ἐκλείσαν τὸ θεάτρον καὶ ἐπῆραν μάλιστα καὶ τὰ κλειδιά.

***

Ὁ Περικλῆς καθιερώων εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ τὰ θεωρικὰ, μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος νὰ ἐπιτύχῃ ἓνα θεάτρον εἶναι νὰ πληρῶνῃ κανεὶς τοὺς θεατὰς διὰ νὰ πηγαίνουν. Χωρὶς τὴν ὑπέροχον αὐτὴν σπατάλην δὲν θὰ εἴχαμεν τώρα τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου πρὸς τοὺς τρεῖς τραγικούς καὶ πρὸς τὸν Ἀριστοφάνην. Τὸ ἀρχαῖον θεάτρον ἢ δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἢ θὰ διέσωζεν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὅχι τὰ ὠραῖα ἀνθη τῆς πνευματικῆς ἀκμῆς πού μᾶς ἄφησε, ἀλλὰ δείγματα φυτοζωίας, ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἐπερνοῦσεν ἀδιάφορος ὁ κόσμος.

Μαζὶ μὲ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ἔγιναν καὶ αἱ πρῶται σκέψεις περὶ ἀναστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρον. Ὅταν τὸ ἔθνος ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν ἐπταετῆ γιγαντομαχίαν, ἡ ἀτμόσφαιρα γεμάτη ἀκόμη ἀπὸ μπαροῦτι τῶν μαχῶν, ἐνέπνεε μόνον τραγωδίας παρμένες ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν. Μόνος ὁ θάνατος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ἔγινεν θέμα τριάντα δύο τραγωδιῶν. Ὅσαι αἱ ἄλλαι μεγάλαι σελίδες τῆς ἐπαναστατικῆς μας ἱστορίας ἐδραματοποιήθησαν. Τὸ κοινὸν δὲν θὰ ἠμποροῦσε τότε νὰ ἐννοήσῃ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γραφῆ δράμα τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἔχῃ ὑπόθεσιν παρμένην ἀπ' ὅτι ἐγύριζεν εἰς τὸν ἀέρα, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν πυρίτιδα, τὸν ἥρωϊσμόν καὶ τὸ αἷμα.

Ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος προσεπάθησε νὰ ἐνθαρρύνῃ μὲ κάθε τρόπον τὸ θεάτρον. Εἰς τὰς παραστάσεις ἐπῆγαινε συχνότατα, εἰς τὸ θεάτρον Μπούκουρα εἶχε τὰ θεωρεῖα του, ἀκόμη καὶ εἰς τ' Ἀνάκτορα ἐδίδε παραστάσεις ἰσάκεις οἱ ὑπῆκοοί του τὸν ἀφηναν χωρὶς στάσεις καὶ ἀνταρσίας.

Ἀγαπῶν τὴν μουσικὴν μὲ τὴν μανίαν τῶν Βιτελσβάχων, καὶ φανταζόμενος ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς μουσικός — μολονότι δὲν κατώρθωσε ποτὲ νὰ παίξῃ τίποτε περισσότερο εἰς τὸ πιάνο ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν ὕμνον καὶ αὐτὸν μὲ τὸ ἓνα δάκτυλον — ἐνεγράφετο τακτικώτατα ὡς συνδρο-

μητής εις τὰς περιόδους τῶν ξένων μελοδραματικῶν θιάσων. Καὶ ἦλθεν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὸς μὲν ἔδιδεν ἐπιχορήγησιν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου του ταμείου πενήντα χιλιάδες σφάντζικες, ἡ δὲ κυβέρνησις του ἄλλας σαράντα χιλιάδας. Διὰ τὴν ἐννοηθῆναι τὸ μέγεθος τῆς θυσίας εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῆναι ἔδω ὅτι ὅταν ἔδιδοντο ὑπὸ τοῦ Κράτους σαράντα χιλιάδες σφάντζικες διὰ τὸ θέατρον, ὄλος τοῦ κράτους ὁ προϋπολογισμὸς δὲν ὑπερέβαινε τὰ εἴκοσι ἑκατομμύρια.

Καὶ διὰ τὴν φανῆναι ἢ πρόοδος τὴν ὁποίαν ἐκάρμεν σήμερον, εἶναι ἐπίσης ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν ὅτι τὴν τῶρα τὸ Κράτος μὲ ἑκατὸν εἴκοσι τρία ἑκατομμύρια προϋπολογισμὸν ὄχι μόνον δὲν δίδει μίαν πεντάραν διὰ τὸ θέατρον, ἀλλὰ καὶ εἰσπράττει ἀπ' αὐτὸ ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες δραχμῶν ἐτησίως ἐκ τοῦ φόρου τῶν δημοσίων θεαμάτων.

***

Δὲν ἀγαπᾷ ὀλιγώτερον τὸ θέατρον ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀπὸ τὸν προκάτοχόν του.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὄλοι οἱ θιάσοι τὸν ἔβλεπαν συχνὰ εἰς τὴν Εὐρώπην τὰς νύκτας του τὰς περὶ εἰς τὸ θέατρον καὶ εἰς τὸ παλάτι του ἐρασιτέχνηι ὁ μακαρίτης Κορομηλάς, ἡ κ. Ρίζου, ὁ κ. Ρῶκ, καὶ ἄλλοι ἔδιδαν συχνὰ παραστάσεις.

Δι' αὐτὸ κανεὶς δὲν ἐξεπλάγη ὅταν ἐγνώσθη ὅτι ὁ Βασιλεὺς τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον τοῦ προσέφεραν ὁμογενεῖς κατὰ τὸ 1873 διὰ τὸ θέατρον ὅπως θέλει, ἀπεφάσισε νὰ τὸ διαθέσῃ πρὸς ἴδρυσιν θεάτρον.

Καὶ μὲ τὴν ταχύτητα ἢ ὁποία διακρίνει ὄλας τὰς πράξεις τοῦ Γεωργίου Α' καὶ μὲ τὴν ἐπίμονον ἀποφασιστικότητα τῆς βορείνης του καταγωγῆς, ὁ Βασιλεὺς ἠγόρασε τὸ οἰκόπεδον, ἐδέχθη τὸ σχέδιον τοῦ κ. Τσίλλερ καὶ ἤρχισε νὰ κτίσῃ τὸ θέατρον, ἐπιβλέπων ὁ ἴδιος, φροντίζων ὁ ἴδιος δι' ὄλα, συνεννοούμενος μὲ τοὺς εἰδικούς διὰ τὴν σκηναίαν, διὰ τὰς σκηνογραφίας, διὰ τοὺς κανονισμούς.

Μὲ τὴν ἴδιαν ταχύτητα καὶ ἀποφασιστικότητα ἐξελέγησαν καὶ διορίσθησαν ὁ διευθυντὴς καὶ ὁ γραμματεὺς. Ἐνα βράδυ εἰς τὰ δημοσιογραφικὰ γραφεῖα ἀνεκοινοῦντο τηλεγράφημα διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Βασιλεὺς ἀπὸ τὸ Αἴξ δπου ἔκαμνε τὰ λουτρά του, διώριζε διευθυντὴν τὸν κ. Βλάχον καὶ γραμματεῖα τὸν κ. Στ. Στεφάνου.

Ἐως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ Βασιλεὺς ἀπὸ τὸ θερινὸν του ταξίδι εἶχε καταρτισθῆναι τὸ δραματο-

λόγιον, εἶχε γίνοι τὸ πρόγραμμα καὶ... εἶχε παρατηρῆναι ὁ κ. Βλάχος. Ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἔκρινεν ὁ Βασιλεὺς καὶ ἀνεγνώρισεν ἢ κοινὴ γνώμη ὡς τὸν μόνον ἱκανὸν νὰ δημοιογήσῃ τὸ θέατρον, νὰ ἐπιβληθῆναι, νὰ τὸ διευθύνῃ, νὰ δώσῃ τὴν ἀναγκαίαν ὠθησιν, ἔφευγε πρὶν ἀρθῆναι ἢ αὐλαία τῆς πρώτης παραστάσεως. Καὶ — τὸ σπουδαιότερον — κανεὶς δὲν ἤξευρε διατί, καὶ ὁ κ. Βλάχος ἔτρηε ἀξιοπρεπῆ σιγὴν καὶ οἱ δημοσιογράφοι οἱ σπεύδοντες εἰς τὸ σπουδαιότεριόν του τῆς ὁδοῦ Σωκράτους εὗρισκαν ἐπιμόμως κλειστὴν τὴν θύραν καὶ ἄφρονον ὡς Ἀρποκράτην τὸν οἰκοδεσπότην.

Ἐμενε λοιπὸν τὸ Βασιλικὸν θέατρον χωρὶς διευθυντὴν μὲ τὸν γενικὸν γραμματεῖα καὶ ὄσθεν αὐτοῦ τὸν πανίσχυρον ἐκείνον καὶ ἀποφασιστικὸν ἄνθρωπον, τὸν Θῶν, ὁ ὁποῖος κατάρθωσε νὰ θορυβήσῃ περισσότερο μετὰ θάνατον παρ' ὅσον ἐθορύβησεν εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ κ. Στεφάνου διηύθυνεν ἀπὸ τὸ γραφεῖον τοῦ θεάτρον, ὁ μακαρίτης Θῶν ἀπὸ τὸ γραφεῖον τῶν Ἀνακτόρων καὶ ὁ κ. Οἰκονόμου ἀπὸ τὰ βιάθη τῆς σκηναίης. Οἱ διευθύνται ἦσαν πολλοὶ καὶ ὁ διευθυντὴς δὲν ὑπῆρχε.

Εἰς ἔν ὅμως εὐρέθησαν σύμφωνοι οἱ διευθύνται. Ὁ κ. Βλάχος ὅταν ἦτο ἀκόμη διευθυντὴς, δὲν ἠθέλε ν' ἀκούσῃ περὶ πρωτοτύπων ἔργων. Εἰς τὸν Ἀριστομένην Προβελέγγιον ὁ ὁποῖος τοῦ ἀνήγγειλε ὅτι θὰ τοῦ ἔδιδε ἕνα πρωτότυπον ἔργον, ὁ κ. Βλάχος ἔλέγετο ὅτι εἶπε.

— Ἀριστομένη, τὰ πρωτότυπα στὸ συρτάρι σου!

Ὁ Προβελέγγιος ἔκλεισε τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ συρτάρι του καὶ τὸ ἴδιον ἔκαμνε καὶ οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς. Τὸ Βασιλικὸν θέατρον ἔχανε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προκαταβολικῶς τὰ τρία τέταρτα τοῦ ἐνδιαφέροντός του.

***

Οἱ νέοι διευθύνται ἐσκέφθησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ κάμουν τὸ ἀντίθετον ἀπ' ὅτι ἔκαμνε ὁ κ. Βλάχος. Νὰ ἐκλύσουν τὰ πρωτότυπα ἔργα, καὶ νὰ ὄφελθῃ τὸ θέατρον ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον θὰ ἐξήγειραν. Ἡ ἱστορία τῶν παρασκηναίων βεβαιώνει ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ σκέψις τοῦ κ. Στεφάνου. Ὁ μακαρίτης Θῶν τὴν ἐδέχθη. Ὁ κ. Οἰκονόμου δὲν εἶπε τίποτε ἐπιφυλάττων τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἐχθρικὴν του προκατάληψιν δι' ἀργότερα.

Καὶ ἕνα φθινοπωρινὸν ἀπόγευμα ὄλοι οἱ γράφοντες διὰ θέατρον ἢ σκεπτόμενοι νὰ γράψουν προσεκλήθησαν εἰς τὴν ἐπαλίαν τοῦ Θῶν

εἰς τοὺς Ἀμπελοκήπους. Ἦσαν ὁ Μπάμπης Ἄννινος, ὁ Ἀμπελάς, ὁ Προβελέγγιος, ὁ Δημητρακόπουλος, ὁ Λάσκαρης, ὁ Δελιακατερίνης, ὁ Καλαποθάκης, ὁ Πῶπ, ὁ Παλαμάς, ὁ Γιαννουκάκης, ὁ Ξενοπούλος, ὁ Καπετανάκης, ὁ Στρατηγόπουλος, ὁ Πολέμης, ὁ Ζώρας, καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς αὐτὰς, εἰσῆλθον εἰς μίαν αἴθουσαν στολισμένην ἀπὸ ἔργα Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν καὶ βλέπουσαν εἰς τὸν κήπον μέσα εἰς τὴν πρασινάδα τοῦ ὁποίου διεκρινοντο αἱ μικραὶ μαρμάρινοι προτομαὶ τῶν ἡρώων τοῦ 21. Καταλληλότερος τόπος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐρεθῆ διὰ τὴν συγκέντρωσιν ἀνθρώπων καλουμένων ἐκεῖ νὰ βοηθήσουν τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς δραματικῆς τέχνης.

Ὁ οἰκοδεσπότης ὄρατος, ἐπιβλητικῶς καὶ ἀνοικτόκαρδος, ἐδέχθη μὲ ἀβρότητα τοὺς προσκεκλημένους του, τοὺς προσέφερε ἐκλεκτὰ ἀναψυκτικὰ καὶ ἔπειτα βυθίσας τοὺς ἀντίχειρας εἰς τὰς μασχάλας τοῦ γιλέκου του, — ἀκριβῶς ὅπως τὸν ἀπετύπωσε εἰς τὴν προσωπογραφίαν του ὁ Ἰακωβίδης — τοὺς ἐδήλωσε ὅτι τοὺς ἐκάλεσε κατ' ὑψηλὴν βασιλικὴν ἐπιθυμίαν, διὰ νὰ τοὺς ἀνακοινώσῃ ὅτι ὁ Βασιλεὺς ζητεῖ ἑλληνικὰ ἔργα διὰ τὸ Βασιλικὸν θέατρον.

Ὁ Θῶν προσέθεσε ὀλίγα ἀπλᾶ ἐνθουσιαστικὰ λόγια τὰ ὁποῖα ἔκαμνε ἐνθουσιαστικώτερα ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἔλεγοντο. Ὅτι εἶχαν οἱ συγγραφεῖς ἔτοιμον ἠμποροῦσαν νὰ τὸ παραδώσουν ἀπὸ τὴν ἐπομένην εἰς αὐτόν. Τὰ ἐπίλοιπα ἦσαν δική του δουλειά. Ἡ κριτικὴ ἐπιτροπὴ θὰ ἐκάλεε τοὺς συγγραφεῖς νὰ διαβάσουν τὸ ἔργον των καὶ θὰ ἐκανονίζετο ἢ παραστάσις ἀμέσως.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας δύο ἀπὸ τοὺς προσκεληθέντας, ὁ Γ. Πῶπ, καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς αὐτὰς, φέροντες ρεδιγκόταν καὶ ὑψηλὸν πῖλον, εἰσῆλθον εἰς μίαν αἴθουσαν τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρον καὶ ἐδιάβαζαν τὰ ἔργα των εἰς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, καθισμένα γύρω ἀπὸ ἕνα τραπέζι, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ἐκάθητο ὁ πρόεδρος αὐτῆς πρίγκιψ Νικόλαος, καὶ αὐτὸς συγγραφεὺς, δύο κωμωδιῶν αἱ ὁποῖαι ἐπαίχθησαν. Τὰ δύο ἔργα ἦσαν καὶ τὰ μόναι παχθέντα τότε εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον.

***

Ἐπτά ἔτη ἐπέρασεν ἔκτοτε.

Τὸ Βασιλικὸν θέατρον δὲν ἠμπορεῖ νὰ κινήθῃ διὰ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας του πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἔργα ἑλληνικὰ ἐπαίχθησαν βεβαίως ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Βερναρδάκη ἕως τὰς ἡμιμεταφράσεις καὶ ἡμιδιασκευὰς τοῦ κ. Καλτῆ. Ἀλλὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔργα δὲν εἶδαν τὸ Βασιλικὸν θέατρον μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην μὲ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ τὸ βλέπουν. Διότι ἦτο γνωστὸν ὅτι ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν σκηναίαν τὰ ἐπερίμεναν ὁ κ. Οἰκονόμου ὁ ὁποῖος ἔδιδεν τὸ σύνθημα εἰς τοὺς ἠθοποιούς.

— Προσοχή, νὰ μὴ χαλάσωμεν τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως.

Καὶ τὰ ἑλληνικὰ ἔργα ἐζητοῦντο καὶ δὲν ἤρχοντο εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον. Σιγὰ σιγὰ μάλιστα ἀπεμακρύνθησαν καὶ ὄσα ἦσαν ἐκεῖ.

Ἀλλὰ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ μεταξὺ ὁ κ. Βλάχος καὶ ἐπανῆλθεν ἰσχυρότερος διότι αὐτὸς δὲν ἐζήτησεν, ἀλλ' ἐζητήθη. Ὁ κ. Βλάχος δύσκολος, ἐπιφυλακτικὸς, προσκολλημένος εἰς τὰ μεγάλα, προκατειλημμένος κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐργασίας, ἀνακατευθεὶς τόσον πολὺ μὲ τὸν διεθνή κλασικισμὸν ὥστε νὰ εὐρίσκη παιδαριῶδες ὅτι δὲν εἶναι κλασικόν, ἀποδεικνύεται ἐν τούτοις κάπως ὑποχωρητικώτερος τῶρα. Εἰς τὸ πρόγραμμα μερικὰ σημεῖα εἶναι πρόοδος ἰδεῶν, ἀληθινὴ πρόοδος. Καὶ ὁ κ. Δαμβέργης εἶναι ἄνθρωπος ποὺ ἐχρειαζέτο εἰς τὸ πλάι αὐτοῦ τοῦ διευθυντοῦ. Ἐργασα καὶ ἄλλοτε ὅτι πλησίον τοῦ Βλάχου ὁ Δαμβέργης θὰ ἦτο ὁ νεωτεριστής, ὁ τολμηρὸς καὶ ὁ φιλελεύθερος.

Τί θὰ εἶναι ἡ νέα περίοδος τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρον; Θὰ κινήθῃ πικρότερον καὶ θὰ διευθυνθῆναι πλέον οὐσιαστικὸν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν ἁγίου Κωνσταντίνου; Τὸ πόκερ καὶ τὸ μπριτζ οἱ μεγάλοι ἐχθροὶ τοῦ χειμερινοῦ ἀθηναικοῦ θεάτρον εἰσῆλθον ἄραγε εἰς κάποιαν ἐποχὴν παρακμῆς, καὶ θὰ θαυματουρηγῆ ἐπὶ τέλους τὸ ἀψίκορον, τὸ χαρκτηριστικὸν τῆς φυλῆς μας;

Αὐτὸ εἶναι τὸ ζήτημα. Ἐναντίον ὄλων τῶν ἀντιθέτων περιστάσεων ἠμπορεῖ νὰ παλαίσῃ ἕνα θέατρον. Ὅχι ὅμως καὶ ἐναντίον τῆς ἀδιανομοῦ. Τὰς Ἀθήνας μαστίζει ἡ πληγὴ τῆς χαρτοπαιξίας. Περισσότεραι ἦσαν αἱ πληγαὶ τοῦ Φαραῶ καὶ ὅμως ἐπέρασεν. Ἄς ἐλλίσωμεν ὅτι θὰ περάσῃ καὶ αὐτὴ ἡ μόνη πληγὴ τῶν Ἀθηναίων.

τον τὸν ἀπὸ τὸν ἐξουσιάζοντα καὶ τὸν ἐρωτήσῃ: Τί κάνεις ἐδῶ; — Ἦλθα, ἀπεκρίθη ὁ Μυσοῦ, νὰ ἰδῶ ἂν πραγματικῶς ὑπάρχει ἡ βιβλιοθήκη μου.

Ἐνα βράδυ ἦτον προσκαλεσμένος εἰς τὴν Revue des Deux-Mondes νὰ δευπνήσῃ μετὰ διαφόρους συναδέλφους. Πηγαίνοντας ἤρχισε νὰ σκέπτεται ποῖος θὰ καθίσῃ στὸ πλάι του. Ἄν ἦτον ὁ τάδε θὰ εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος. Ἄν ὅμως τύχῃ ὁ Δερμινιὲ καὶ ἀρχίσῃ τὰ πολιτικά. Αὐτὴ ἡ σκέψις τὸν ἔκαμε νὰ δευπνήσῃ μόνος στὸ ξενοδοχεῖον καὶ νὰ στείλῃ δύο λέξεις συγγνώμης πρὸς ἐμποδιστὴν.

Μία νύκτα χειμωνιάτικη τὴν ὥραν πού ἐπέστρεψε εἰς τὸ σπίτι του, εἶδε εἰς τὴν γέφυραν τῶν Τεχνῶν ἕναν τυφλὸν πού ἐπαίξε ὄργανόν. Ἦτο πολὺ κρύο. Ὁ Μυσοῦ δὲν ἐγύρισε νὰ ἰδῇ ἄλλ' ὅταν ἐφθασε στὸ σπίτι ἐνθυμήθηκε τὸν τυφλὸν καὶ ἐπιστρέφει: «Πάρε πέντε φράγκα καὶ πήγαινε νὰ πλαγιάσῃς» τοῦ λέγει. Κάποιος ἔπειτα τοῦ ελεγε ὅτι πέντε φράγκα ἦταν παραπολλά γιὰ ἐλεημοσύνην. Καὶ ἀπήντησε: Καὶ δὲν λογαριάζεις πῶς ὅλη τὴν νύκτα θὰ ἔμενα μετὰ μάτια ἀνοιχτά, νὰ συλλογίζωμαι αὐτὸν τὸν δυστυχισμένον;

Συχνὰ ἐπήγαγε εἰς τὸν φίλον του Ταττέ, ὅπου πάντοτε ὑπῆρχε ἕνα δωμάτιον ἔτοιμον δι' αὐτόν. Ὁ Ταττέ ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὰς συνήθειάς του, εἶχε διατάξῃ νὰ βάνουν μιά μπουτίλια ροῦμι ἐπάνω στὸ τραπέζι του. Ἐνα βράδυ ὅταν ἐπήγε νὰ κοιμηθῇ, δὲν εὗρε τὴν μπουτίλια. Τὸ εἶχε λησμονήσῃ ὁ ὑπηρέτης: Ἄλλ' ὁ Μυσοῦ τὸ παρεξήγησε.

— Δὲν ἀνέχομαι τέτοια μαθήματα, εἶπε. Καὶ ἠθέλησε νὰ φύγῃ ἀμέσως. Μετὰ πολὺν κόπον τὸν ἐπισαν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτον ἀπὸ ἀμέλειαν τοῦ ὑπηρετοῦ καὶ ὅτι κανεὶς δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ ἐπικρίνῃ τὴν διαγωγὴν του.

Εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων» ὁ συγγραφεὺς τῆς πεντατόμου Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας κ. Μωφίς Κρουαζὲ δημοσιεύει μακρὰν μελέτην περὶ τῶν νέων ἐργασιῶν τῶν ἑλληνιστῶν ἐπὶ τοῦ ὁμηρικῆς ζητήματος καθὼς καὶ τοῦ νέου τρόπου μετὰ τὸν ὁποῖον ἐπιλαμβάνονται τοῦ ζητήματος αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν κ. Κρουαζὲ τὰ ἐσχάτως ἐκδοθέντα ἔργα καὶ ἰδίως τὰ ἔργα τοῦ Βίκτωρος Μπερὰρ καὶ τοῦ Μιχαὴλ Μπερὰλ περὶ τῆς γενέσεως τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ ἐπὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ Ὀμήρου ἔχουν ἀναμφισβήτητον ἀξίαν. Ἀλλὰ ἐπίσης δὲν δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ ἀπεριφράστως ὅτι λύουν καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ζήτημα. Τὸ ὁμηρικὸν πρόβλημα εὗρεται ἀπλούστατα διὰ τῶν νέων ἐργασιῶν τριγυρισμένον ἀπὸ κάποια νέα στοιχεῖα γνώσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς συγχύσεως τῶν ποικίλων γνωμῶν δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ διευκρινίσῃ παρὰ ἐλαχίστας πιθανότητας.

Ὁ κ. Κρουαζὲ ἀποφαίνεται ὅτι ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων, τῶν παρατηρήσεων τὰς ὁποίας ὑποβάλλουν καὶ τῶν ἀποδείξεων πού παρέχουν ἐπὶ τῶν αἰδῶν καὶ τῆς ἐποχῆς των, ἐξάγεται ὅτι ἡ παράδοσις πού ἀπέδιδε εἰς τὸν αὐτὸν ποιητὴν τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν δὲν δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ ἔχη οὐδεμίαν ἀξίαν, μολοντί τὸ ἕνα ποίημα εἶνε ἀναπόσπαστον τοῦ ἄλλου.

Τὴν ἀληθῆν ἐννεύει καὶ μ' ὅλην τὴν ὠραίαν αὐτῆν κριτικὴν μελέτην τοῦ διαπρεποῦς Γάλλου ἑλληνιστοῦ καὶ τῶν ἄλλων συναδέλφων του οὐ ὅλας λύεται τὸ πολυθρόλητον αὐτὸ ζήτημα διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον τὸν βαθέως καλλιτεχνικὸν ὅτι μετ' ὅλας τὰς ἀγόνους προσπαθείας τῶν σοφῶν περὶ τμαχισμοῦ τῆς προσωπικότητος τοῦ Ὀμήρου ὁ ὑπέροχος τῆς Ἰωνίας αἰδὸς εἶνε ὁ ἴδιος ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδύσειας.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῆ πρωτοβουλία τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . . Δρ. 2 255.30
Θρασύβουλος Σταύρου . . . . . » 5.—

Δρ. 2.260.30

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ κ. Δημήτριος Ε. Τσακαλώτος ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῆς σχολῆς τῶν Φυσικῶν καὶ Μαθηματικῶν Ἐπιστημῶν, ὑφηγητὴς τῆς γενικῆς Χημείας.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν συνεστήθη ἕνας σύλλογος τοῦ ὁποῖου ὁ σκοπὸς εἶνε ἡ κατὰ τῶν διαφημίσεων σταιροφορία. Οἱ Ἀμερικανοὶ λέγουσιν ὅτι ἡ ἐπιδρομὴ αὐτῆ τῶν μεγάλων διαφημίσεων ἐντὸς τῶν ὁδῶν μίας πόλεως ἀσχημίζει καθ' ὑπερβολὴν αὐτάς.

Τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου τῶν γυναικῶν ἐξακολουθεῖ ν' ἀπασχολῆ τὰς λογίας Ἀμερικανίδας. Ἡ κ. Ἐλμν μάλιστα γράφει ὅτι δὲν πρόκειται πλέον αἱ γυναῖκες νὰ διεκδικήσουν τὴν ἐλευθερίαν των ἀλλὰ νὰ τὴν λάβουν μετὰ τὸ χέρι των. Δηλαδὴ δι' ἐπαναστάσεως.

Εἰς τὸ Μέγα Δουκάτον τῆς Βάδης εἰσῆχθη εἰς τὰ σχολεῖα τὸ σύστημα τῆς κοινῆς φοιτήσεως τῶν μαθητικῶν καὶ μαθητῶν.

Εἰς τὸ Λονδίνον τὸ παρελθὸν ἔτος οἱ ἀνευ ἐργασίας ἐργατικοὶ ἀνδρες ἀνῆλθον εἰς 926 χιλιάδας. Φέτος ὅμως ἀνῆλθον εἰς ἕνα ἑκατομμύριον. Τὸ κοινωνικὸν τοῦτο φαινόμενον ἐμβάλλει εἰς σκέψεις καὶ στενωχορίας τοὺς Ἀγγλοὺς πολιτικοὺς καὶ κοινωνιολόγους.

Οἱ Βέλγοι δημοσιογράφοι καὶ πολιτικοὶ ἤρχισαν τρομερὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν οἰκημάτων πού ἐνοικιάζονται εἰς τὰς ἐργατικὰς καὶ μεσαίας τάξεις. Εὗρισκουν αὐτὰ ἀκριβὰ καὶ ἀνθυγιεινά, καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως. Τὰ οἰκίματα αὐτὰ τ' ἀποκαλοῦν τὰ «Σπίτια πού φονεύουν».

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τὸ σημεῖον ζέσεως καὶ τήξεως χημικῶς ἐξεταζόμενον καὶ ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς θερμοδυναμικῆς ὑπὸ Δημητρίου Ε. Τσακαλώτου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου.

Ὁ Ψυχᾶρης ὡς συγγραφεὺς ὑπὸ Γεωργίου Ἀποστολίδου. Ἀθήναι.

Ἡ τῆς ἀλχημείας γενέσις ὑπὸ Μ. Βερτελώ μετάφρ. Μιχαὴλ Κ. Στεφανίδου. Βιβλιοθήκη Μαρσαλῆ δρ. 3.

Μεσαιωνικά καὶ νέα ἑλληνικά ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι τόμος Β'. Βιβλιοθήκη Μαρσαλῆ δρ. 10.

Ἐπίτιμος Ἱστορία τῆς Ρωσσίας ὑπὸ Αἰκ. Στοεπκίνας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1881 μετάφρ. Παύλου Σ. Λέφα. Παράρτημα Βιβλιοθήκης Μαρσαλῆ, δρ. 4.50.

Κρίσις τῆς δογματικῆς τοῦ κ. Χρήστου Ἀνδρούτσου ὑπὸ Δημ. Σίμου Μπαλάνου. Ἱεροσόλυμα. — Τυπ. Ἱεροῦ κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου.

Φλωρεντικὴ Τραγωδία ὑπὸ Ὁσκαρ Ὀθάιλδ ἐκδοσις ρωσσικὴ, μετάφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικῆ ὑπὸ Μιχαὴλ Λυκαρδοπούλου.

Délos et la transgression actuelle des mers par Ph. Négris. Athènes imprimerie Sakellarios.

ΤΟΜΟΙ ΤΩΝ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ", ΜΕ ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΚΠΤΩΣΙΝ

Οἱ τόμοι 1ος, 2ος, 3ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος καὶ 12ος πωλοῦνται πρὸς δραχ. ἢ φρ. ΔΥΟ ἕκαστος.

Διὰ κάθε τόμον προσθέτομεν εἰς τὰς ἀνω τιμὰς 50 λεπτὰ διὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ 1 φράγκον διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ταχυδρομικὰ.

Αἱ δλίγαι ὑπολειπόμεναι ΠΑΗΡΕΙΣ ΣΕΙΡΑΙ τῶν «Παναθηναίων», ἐν δλφ τόμοι 12, πωλοῦνται πρὸς δρ. 100 ἑκάστη.

Αἱ παραγγελίαι στέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν «Παναθηναίων» ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35 Ἀθήνας

καὶ προπληρώνονται.